

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Sociální pedagog a jeho pozice v týmu školního poradenského pracoviště

The social pedagogue and his/her position in the school counselling team

Diplomová práce

Vedoucí práce:

Mgr. Kristýna Mlejnková, Ph.D.

Autor:

Bc. Marie Křemenáková

Praha 2024

Poděkování:

Ráda bych poděkovala Mgr. Kristýně Mlejnkové, Ph.D. za odborné vedení mé práce a PhDr. Václavu Cimbálovi, Ph.D. za pomoc s praktickou částí práce. Děkuji také Asociaci sociálních pedagogů a všem sociálním pedagogům, kteří se do výzkumu zapojili.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci *Sociální pedagog a jeho pozice v týmu školního poradenského pracoviště* vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 16. 12. 2024

.....

podpis

Anotace:

Diplomová práce se zabývá sociálním pedagogem a jeho pozicí v týmu školního poradenského pracoviště. Teoretická část se věnuje popisu sociální pedagogiky jako disciplíny a profesi sociálního pedagoga. Dále také popisu školního poradenského pracoviště a jeho členů. Praktická část je realizována kvantitativním výzkumem, jehož cílem je zjistit, jaká je pozice sociálního pedagoga v týmu školního poradenského pracoviště na základní škole.

Klíčová slova:

sociální pedagogika, sociální pedagog, školní poradenské pracoviště, kvantitativní výzkum

Annotation:

The diploma thesis deals with the social pedagogue and his/her position in the school counselling team. The theoretical part is devoted to the description of social pedagogy as a discipline and the profession of social pedagogue. It also includes a description of the school counselling unit and its members. The practical part is carried out by quantitative research. The aim is to find out what is the position of the social pedagogue in the school counselling team in a primary school.

Key words:

social pedagogy, social pedagogue, school counselling centre, quantitative research

Obsah

Úvod.....	7
1 Sociální pedagogika.....	8
1.1 Definice sociální pedagogiky.....	8
1.2 Základní koncepty sociální pedagogiky	9
1.3 Transdisciplinárnost sociální pedagogiky.....	11
1.4 Předmět a obsah sociální pedagogiky	12
1.5 Úkoly sociální pedagogiky	13
1.6 Metody sociální pedagogiky	14
1.7 Sociální pedagogika v České republice	16
2 Profese sociálního pedagoga.....	21
2.1 Profesní úkoly a role sociálního pedagoga	22
2.2 Vzdělání sociálního pedagoga	24
2.3 Kompetence a dovednosti sociálního pedagoga	25
2.4 Náplň práce a činnosti sociálního pedagoga.....	32
2.5 Právní úprava a financování pozice sociálního pedagoga	39
3 Školní poradenské pracoviště	41
3.1 Výchovný poradce	43
3.2 Metodik prevence	44
3.3 Speciální pedagog	45
3.4 Školní psycholog.....	46
4 Výzkumné šetření	48
4.1 Cíl práce	48
4.2 Výzkumné otázky	48
4.3 Metodologie	49
4.4 Výběr respondentů	51
4.5 Výsledky	52
4.6 Interpretace výsledků.....	71

4.7	Diskuse.....	77
	Závěr	82
	Seznam literatury	84
	Elektronické zdroje	87
	Zákony a legislativní dokumenty.....	90
	Seznam obrázků, tabulek a grafů.....	91
	Příloha.....	92
	Abstrakt.....	98
	Abstract.....	99

Seznam zkratek

AIEJI – Mezinárodní asociace sociálních pedagogů

aj. – a jiné

apod. – a podobně

ASOCP – Asociace sociálních pedagogů

AVSP – Asociace vzdělavatelů v sociální pedagogice

ČR – Česká republika

IVP – individuální vzdělávací plán

KPS FFUK – Katedra psychologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

MF – Ministerstvo financí

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

např. – například

NPI – Národní pedagogický institut

NÚV – Národní ústav pro vzdělávání

OP JAK – Operační program Jan Amos Komenský

OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí

PLPP – plán pedagogické podpory

PPP – pedagogicko-psychologická poradna

SPC – speciálně pedagogické centrum

SVP – středisko výchovné péče

ŠPP – školní poradenské pracoviště

tj. – to je

tzn. – to znamená

tzv. – takzvaně

Úvod

Cílem diplomové práce je zjistit, jaká je pozice sociálního pedagoga v týmu školního poradenského pracoviště. Téma práce bylo zpracováno ve spolupráci s Asociací sociálních pedagogů, která jej vnímá jako aktuální a potřebné.

Obor Sociální pedagogika se vyučuje na vyšších odborných a vysokých školách již řadu let, ale uplatnění pozice sociálního pedagoga v týmu školního poradenského pracoviště na základní škole není doposud něčím běžným. Zapojení sociálního pedagoga je spíše neobvyklé a jedná se o neprobádanou oblast, která nabízí uplatnění nejenom absolventům Sociální pedagogiky, ale také absolventům Sociální práce. Přestože je pozice sociálního pedagoga nenahraditelná, stále není legislativně ukotvena v zákoně o pedagogických pracovnících a jedná se o nepedagogickou profesi, což situaci značně komplikuje.

Teoretická část této práce se zaměřuje na základní definici sociální pedagogiky, popisuje předmět, obsah a úkoly sociální pedagogiky a její transdisciplinárnost. Součástí je také popis metod sociální pedagogiky a stručný popis historie sociální pedagogiky na našem území. Dále je zde popsána profese sociálního pedagoga z hlediska profesních úkolů, role, vzdělání, kompetencí a dovedností, náplně práce a jeho konkrétních činností. Je zde také popsána aktuální situace ohledně právní úpravy a financování této pozice. Poslední kapitolou teoretické části je popis školního poradenského pracoviště, jeho členů a činností, které vykonávají. Je zde popsána pozice výchovného poradce, metodika prevence, speciálního pedagoga a školního psychologa.

Praktická část diplomové práce je realizována kvantitativním výzkumem. Sběr dat byl proveden technikou dotazníku. K jeho vyplnění byli osloveni sociální pedagogové působící na základní škole po celé České republice. Výsledná data jsou zpracována popisnou statistikou do grafů či tabulek a kriticky popsána. Součástí diplomové práce je také diskuse a závěr.

1 Sociální pedagogika

1.1 Definice sociální pedagogiky

Sociální pedagogika patří k mladým vědám, jejíž počátky nalézáme v 19. století.¹ Přestože A. Diesterweg použil tento pojem poprvé před více než 170 lety, dodnes není definice sociální pedagogiky jednoznačná.² V České republice dochází k výraznějšímu rozvoji sociální pedagogiky až po roce 1989.³ Problém jednotného vymezení „není jednoznačně a uspokojivě dodnes vyřešen ani v zemích, kde má značnou tradici a kontinuita vývoje nebyla nijak porušena.“⁴ Definice a pojetí se tedy u jednotlivých autorů různí. Sociální pedagogika nemá stanovený jednotný předmět zkoumání ani jednotné paradigma, jež by se mohlo stát teoretickým konstruktem, z něhož by definice mohla vycházet,⁵ což souvisí nejenom s nejednoznačným významem slova „sociální“, ale také s různým chápáním této disciplíny jako praktické činnosti či vědy.⁶

V základu můžeme sociální pedagogiku rozdělit z hlediska užšího a širšího pojetí. Podle Jiřího Haškovce, původce nejširšího pojetí, by měla být pedagogika brána kompletně jako věda sociální. Klíma je příznivcem mírnějšího pojetí a poukazuje na potenciál sociální pedagogiky v rámci oblasti primární prevence, v oblasti řešení konfliktních situací a komunikace mezi společnostmi a jednotlivcem. Obecně lze nalézt konsenzus mezi dalšími autory v zaměření na prevenci a optimální způsob života, který přispívá společnosti jako celku.⁷

Z užšího pojetí je sociální pedagogika chápána konkrétněji, např.: jako odvětví aplikované pedagogiky zabývající se vlivem výchovy na sociálně ohrožené a rizikové skupiny

¹ LACA, Slavomír. *Sociálna pedagogika*. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií, 2019. ISBN 978-80-906237-3-6.

² KLAPILOVÁ, Světlá. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1996. ISBN 80-7067-669-8.

³ KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.

⁴ KRAUS, Blahoslav In: PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5. s. 61.

⁵ BENDL, Stanislav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-881-3.

⁶ LORENZOVÁ, Jitka. *Sociální pedagogika: věda, praxe a profese v souvislostech*. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2023. ISBN 978-80-7592-167-3.

⁷ KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.

mládeže a dospělé populace.⁸ Zaměřuje se na tzv. sociálně patologické jevy (nezaměstnanost, závislosti, kriminalita, záškoláctví...), které jsou pro společnost ohrožující. Cílem je vést ke (své)pomoci a samostatnosti.⁹

Slovník sociální patologie definuje sociální pedagogiku jako multidisciplinární speciální pedagogickou disciplínu. Zaměřuje se na prostředí a jeho roli ve výchovném procesu celé populace, nejenom populace deviantní, rizikové a jinak ohrožené, ale také na co nejvyšší kvalitu života vzhledem k danému období a podmínkám ve společnosti.¹⁰

1.2 Základní koncepty sociální pedagogiky

Podstatná část zaměření sociální pedagogiky se soustředí na oblast vztahu mezi sociálním prostředím a výchovou.¹¹ V této kapitole zmíníme základní přístupy a proudy, které se této problematice věnují.

Zaměření sociální pedagogiky dělí Kraus do pěti přístupů:

- k výchovným objektům – soustředí se více na skupiny než na jednotlivce;
- k podmínkám a formám výchovy – zaměřuje se na výchovu v institucích (kromě školy) nevyjímaje rodinu, důraz je kladen také na místní prostředí;
- k výchovným cílům – orientace na spolupráci, nezištnou pomoc, potřeby společnosti a demokratickou výchovu;
- k výchovným metodám – preference výchovných postupů, které jsou nepřímé;
- k sociální pomoci – solidarita s lidmi, kteří se dostali do obtížné životní situace, výchova je pak doplněním komplexního přístupu o tyto skupiny obyvatel.¹²

⁸ LACA, Slavomír. *Sociální pedagogika verus sociální práca*. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií, 2016. ISBN 978-80-906237-0-5.

⁹ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

¹⁰ BĚLÍK, Václav; HOFERKOVÁ, Stanislava a KRAUS, Blahoslav. *Slovník sociální patologie. Pedagogika*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0599-1.

¹¹ KOLÁŘ, Zdeněk a kol. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.

¹² KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.

Dalším, kdo se přístupy k oboru sociální pedagogika zabývá, je Zlatica Bakošová. Podle Bakošové jsou cíle oboru sociální pedagogika následující:

1. „objasňovat vztahy výchovy a prostředí,
2. zabývat se výchovou a právními nároky na výchovu,
3. chápat výchovu jako pomoc všem věkovým kategoriím,
4. zabývat se odchylkami sociálního chování.“¹³

Dle Bendla nalezneme v sociální pedagogice tyto proudy:

- sociální pedagogiku jako doplněk pedagogiky individuální,
- pedagogiku prostředí, která vychází z ústřední myšlenky pedagogizace prostředí tzn. prostředí je výchovným prostředkem,
- sociální pedagogiku v oblasti rizikového chování a deviantních, případně sociálně patologických jevů,
- sociální pedagogiku jako péči a pomoc.¹⁴

Sociální pedagogika jako disciplína je tvořena dvěma dimenzemi – pedagogickou a sociální.

Dimenze pedagogická – pomocí pedagogických prostředků zmírňuje konflikty a podílí se na realizaci společensky prospěšných cílů. Snaží se působit tzv. nepřímo, a to prostřednictvím úpravy prostředí.¹⁵

Dimenze sociální – je spoluutvářena společností (sociální a společenské podmínky). Tyto podmínky mají pozitivní či negativní dopad na jednotlivce i skupiny a jejich socializaci. Proces výchovy probíhá v proměnlivém prostředí, jímž se sociální pedagogika zabývá.¹⁶ V současné době je dimenze ovlivňována také různými aspekty jako je rozvoj

¹³ BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociální pedagogika ako životná pomoc*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2005. ISBN 978-80-892-3600-8. s. 19.

¹⁴ BENDL, Stanislav. *Nárys sociální pedagogiky*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-668-0.

¹⁵ BENDL, Stanislav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-881-3.

¹⁶ LACA, Slavomír. *Sociální pedagogika*. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií, 2019. ISBN 978-80-906237-3-6.

technologií, sociálních sítí, globalizací, ale také nárůstem ekologických problémů a vyvíjejících se právních předpisů, rozvojem společnosti apod.¹⁷

Sociální pedagogika není ovlivněna pouze těmito dimenzemi. Vzhledem k tomu, že se jedná o disciplínu transdisciplinární, je ovlivněna i dalšími disciplínami.

1.3 Transdisciplinárnost sociální pedagogiky

Sociální pedagogika se zabývá sociální oblastí a společenskými problémy, není tedy překvapující, že má blízkou vazbu na sociologii.

Sociologie pomáhá sociální pedagogice objasnit mechanismy, které ve společnosti probíhají, zejména v makroekonomickém kontextu.¹⁸

Sociální pedagogika má silnou vazbu na pedagogiku, zejména na pedagogiku volného času a také na sociální práci.¹⁹ Mezi další blízké disciplíny řadíme zejména psychologii, teologii, politologii, ekonomii, filozofii, antropologii, právo a medicínu.²⁰ Na další straně můžeme vidět schéma vztahu sociální pedagogiky k jiným disciplínám, jak popisuje Kraus.

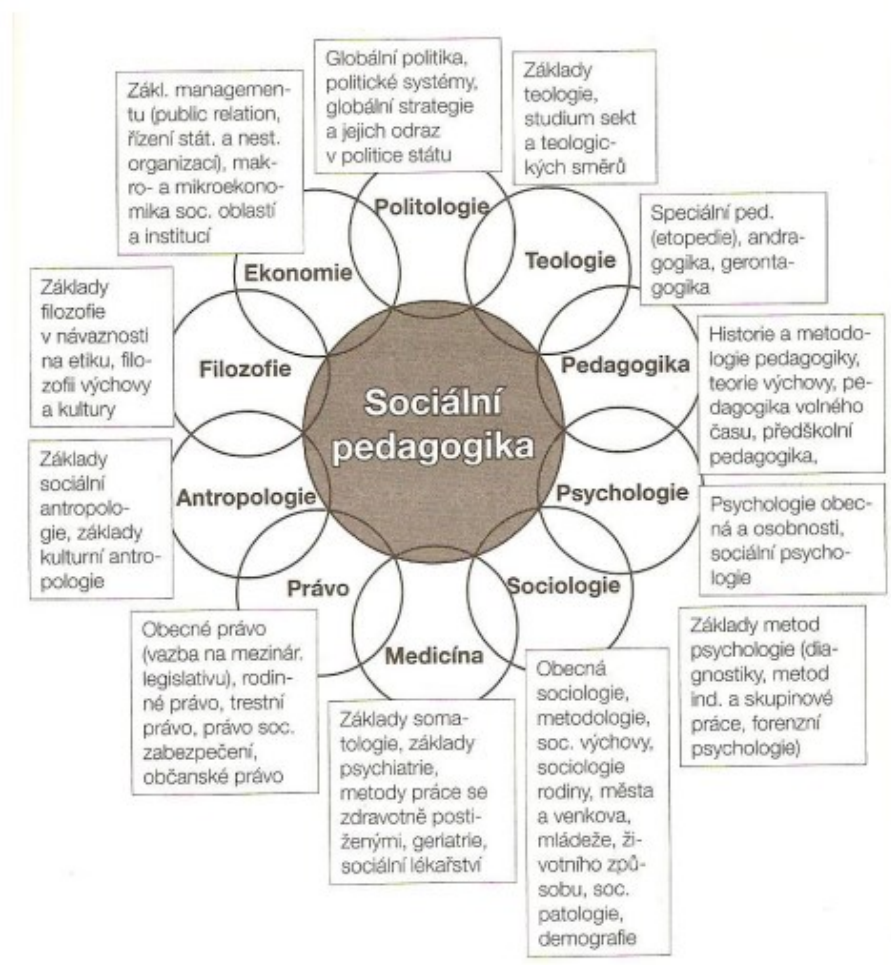
¹⁷ KRAUS, Blahoslav a kol. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

¹⁸ KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.

¹⁹ GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: pro pedagogické obory. Pedagogika*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3379-1.

²⁰ KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.

Obrázek 1: Schéma vztahu sociální pedagogiky k jiným disciplínám

Zdroj: KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9. s. 53.

1.4 Předmět a obsah sociální pedagogiky

„Pokud jde o vymezení předmětu zájmu, tj. obsahu oboru, někteří autoři zdůrazňují především otázku životní pomoci.“²¹ Podle P. Klímy a R. Jedličky je sociální pedagogika teorií o pomoci, v situaci, kdy proces výchovy provázají problémy. Většina autorů zastává spíše širší než užší pojetí sociální pedagogiky, podle něhož jsou předmětem tyto oblasti:

²¹ KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9. s. 45.

rovnováha mezi potřebami jedince a zájmy společnosti, prevence rizik a zvládání běžných denních úkolů.²²

Bendl popisuje předmět pedagogiky podrobněji, a kromě výše uvedených zmiňuje i následující: člověka jako komplexní bytost, otázku prostředí, výchovy a socializace, prevenci, terapii a také vedení ke svépomoci apod.²³

Sociální pedagogika plní dvě zásadní funkce, a to je funkce preventivní a funkce terapeutická. První z nich se snaží problémům předcházet, vyhledávat potenciálně ohrožené jedince a preventivně na ně působit. Druhá působí kompenzačně, převýchovným způsobem působí na osoby, které čelí sociálnímu znevýhodnění, nebo svým jednáním ohrožují společnost.²⁴

1.5 Úkoly sociální pedagogiky

Mezi úkoly sociální pedagogiky, kterým by měla sociální pedagogika v budoucnu čelit řadí Kraus tyto: specifikovat předmět, vymezit a unifikovat terminologii, stanovit metody a model profese sociálního pedagoga, podporovat zdravý životní styl, pomoci vyrovnat se s celosvětovými výzvami, se kterými je společnost konfrontována a zaměřit se co nejvíce na praxi.²⁵ Celkovým úkolem je nalézt a vydefinovat paradigma sociální pedagogiky.²⁶

Mezi oblasti, kde se tato disciplína dále uplatní, patří: depistáž, poradenská činnost, reedukace a také resocializace, dále organizace různorodých aktivit a výjezdů, výchovná činnost a výchovně sociální aktivity v zařízeních volného času a ve školách, vytváření plánů a koncepcí, edukace a činnost v oblasti vědy a výzkumu.²⁷

Határ dělí úkoly sociální pedagogiky do dvou kategorií – úkoly sociální pedagogiky jako profese a praktické činnosti a úkoly sociální pedagogiky jako akademické disciplíny.

²² KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.

²³ BENDL, Stanislav. *Nárys sociální pedagogiky*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-668-0.

²⁴ KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.

²⁵ KRAUS, Blahoslav a kol. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

²⁶ BENDL, Stanislav. *Nárys sociální pedagogiky*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-668-0.

²⁷ KRAUS, Blahoslav a kol. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

Popisuje, že seznam úkolů není konečný, sociální pedagogika se v procesu vývoje bude setkávat s novými úkoly a výzvami, na které bude potřeba reagovat a řešit je.²⁸

1.6 Metody sociální pedagogiky

Metoda je v sociální pedagogice chápána jako prostředek, kterým sociální pedagog rozvíjí sám sebe, ale také jako nekončící proces vzdělávání a rozvoje jednotlivce, se kterým pracuje.²⁹

Základní metody popisují Daněk se Šmídou (2024a) v návaznosti na Krause (2014) následujícím způsobem:

Hlavním úkolem sociálního pedagoga je komunikace, přičemž jedním z nejdůležitějších nástrojů je rozhovor. Tento rozhovor může mít různé funkce – funkci diagnostickou, výchovnou nebo terapeutickou. Důležitou součástí rozhovoru je schopnost aktivního naslouchání a přizpůsobení se jednotlivým fázím tohoto rozhovoru.³⁰

Velmi častou metodou je tzv. pedagogizace prostředí, při které pedagog mění výchovné podmínky tak, aby podporovaly požadované chování u dětí nebo dospívajících. To zahrnuje také volbu vhodného způsobu organizace práce. V praxi se často využívá například sezení v komunitním kruhu, nebo u kulatého stolu, což přispívá k lepší a efektivnější komunikaci. Nejčastější využití je při práci se skupinou. Forma skupinové práce má svá specifika a před jejím počátkem by se mělo provádět diagnostické sociometrické šetření vzájemných vztahů ve skupině.³¹

Další z metod sociální pedagogiky je metoda inscenační. Tato metoda má za cíl posílit interpersonální vztahy a pomáhá nalézt inovativní možnosti řešení. Při této metodě jsou situace zinscenovány, tzn. uměle modelově zahrány. Užívá se při nich různých technik jako je simulace či improvizace. Zinscenování těchto situací přispívá k efektivnímu

²⁸ HATÁR, Ctibor. *Sociální pedagogika, sociální andragogika a sociální práce: teoretické, profesijné a vztahové reflexie*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. *Česká a slovenská andragogika*. Praha: Česká andragogická společnost, 2009. ISBN 978-80-87306-01-7.

²⁹ SOBKOVÁ, Petra; ÖBRINK HOBZOVÁ, Milena a POSPÍŠILOVÁ, Helena. *Sociální pedagogika a její metody*. Monografie. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4885-5.

³⁰ DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. 2024a *Česká sociální pedagogika*. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/ceska-socialni-pedagogika>.

³¹ DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. 2024a *Česká sociální pedagogika*. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/ceska-socialni-pedagogika>.

způsobu řešení situací v budoucnosti, jedná se o určitou formu nácviku. Řadíme sem také dramatizaci, divadlo utlačovaných či živé obrazy. Vhodné využití je např. při prevenci rizikových jevů.³²

Podobnou metodou je metoda situační, při níž jsou řešeny konkrétní situace, které slouží k dosažení výchovných cílů. Sociální pedagog moderuje situace tak, aby došlo k požadované změně. Vyžívá se zejména při řešeních konfliktních situací a snahou je dosáhnout spolupráce.³³

Další metodou užívanou během konfliktních situací je mediace. Sociální pedagog je třetí, nezávislou stranou vstupující do konfliktu. Pomáhá situaci zklidnit, nalézt řešení a vyřešit konflikt.³⁴

Metoda animace je metoda, při níž nenásilným způsobem (nedirektivně) motivuje sociální pedagog žáky k výběru jednoho z mnoha nabízených řešení. Sociální pedagog je v tomto procesu zaměřen na potenciál – jeho vyhledávání, rozvoj, ale také usměrnění či povzbuzování při jeho hledání.³⁵

Při práci s rodinami se velmi často užívá metoda režimová. Užívá se zejména v souvislosti s normami, které jsou požadovány a uplatňovány v institucích. U režimové metody jde o to, aby klienti dokázali požadované činnosti zorganizovat takovým způsobem, aby odpovídaly požadovaným normám.³⁶

V terénu může sociální pedagog užívat metodu sociálně výchovnou. V závislosti na cílové skupině je metoda realizovaná v přirozeném prostředí např.: na ulici, v parku, u žáků doma a podobně.³⁷

³² DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. 2024a *Česká sociální pedagogika*. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/ceska-socialni-pedagogika>.

³³ DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. 2024a *Česká sociální pedagogika*. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/ceska-socialni-pedagogika>.

³⁴ DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. 2024a *Česká sociální pedagogika*. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/ceska-socialni-pedagogika>.

³⁵ DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. 2024a *Česká sociální pedagogika*. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/ceska-socialni-pedagogika>.

³⁶ DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. 2024a *Česká sociální pedagogika*. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/ceska-socialni-pedagogika>.

³⁷ DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. 2024a *Česká sociální pedagogika*. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/ceska-socialni-pedagogika>.

Jak již bylo uvedeno v kapitole 1.3, je sociální pedagogika vědou transdisciplinární a čerpá metody i z jiných oborů. Jedná se o metody vycházející např.: ze sociální práce jako je sociálně terapeutický přístup, případová práce, dále krizová intervence či didaktické hry a jiné didaktické metody, diagnostické metody vycházející z pedagogiky a speciální pedagogiky, projektivní techniky, pozorování, kresby a jiné.³⁸

Bakošová (2013) vychází z toho, že jsou metody využívány v rámci různých úrovní práce – s jednotlivcem, skupinou či komunitou. Řadí sem různé metody jejichž výčet je s výjimkou kompenzační metody a metody sociální opory obdobný jako výše.³⁹

1.7 Sociální pedagogika v České republice

Stěžejním dílem, které posloužilo jako základ oboru sociální pedagogika u nás, je dílo pedagoga G. A. Lindnera *Pedagogika na základě nauky o vývoji přirozeném, kulturním a mravním* (1888). Dílo bylo vydáno jeho žákem J. Klikou posmrtně. Lindner zde popisuje termín sociální pedagogika a polemizuje nad sociální funkcí výchovného procesu. Za důležitý prvek považuje prostředí rodiny a je zastáncem demokratického pojetí výchovy. Sociální pedagogika má podle něj vyšší poslání, a to je výchova člověka i celého národa. Díky němu začali projevovat zájem o sociální pedagogiku i další odborníci této doby, mimo jiné T. G. Masaryk.⁴⁰

Během období první republiky, se u nás neobjevila žádná výrazná osobnost ani zásadní dílo jako tomu bylo například v Německu či Polsku. Sociálně-pedagogická díla vznikají, ale často splývají s pedagogikou jako takovou. O. Chlup popisuje situaci v knize *Pedagogika – úvod do studia* (1948) ve smyslu dvou proudů. První je sociálně revoluční v Rusku, druhý se týká střední a západní Evropy a je popisován jako: „*humanitní, evoluční*

³⁸ DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. 2024a *Česká sociální pedagogika*. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/ceska-socialni-pedagogika>.

³⁹ DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. 2024a *Česká sociální pedagogika*. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/ceska-socialni-pedagogika>.

⁴⁰ KRAUS, Blahoslav. *K vývoji české sociální pedagogiky*. *Pedagogika*. 2007, s. 132-144. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1364%20title=>.

*a demokraticko-nekompromisní.*⁴¹ Rozdíl je patrný i ve vnímání výchovy a pedagogiky jako takové, a to jako socialistické v Rusku a sociální na západě.⁴²

V období druhé světové války a po roce 1948 byla sociální pedagogika ve fázi stagnace, a to vlivem války, ale i z ideologických důvodů, což se týkalo i mnoha dalších oborů.⁴³

Situace je v podobném stavu nejen během období druhé světové války, ale pokračuje i poté až do roku 1989.⁴⁴

Hroncová popisuje, „že vývoj sociální pedagogiky v evropském kontextu byl ve 20. století značně diferencovaný a nerovnoměrný. Jestliže v Německu, Švýcarsku, Rakousku i Polsku se sociální pedagogika rozvíjela intenzivně, v Československu stagnovala. Ani v Čechách, ani na Slovensku nevzniklo žádné ucelené dílo ze sociální pedagogiky.“⁴⁵

Rozmach oboru nastává až v 90. letech 20. století po pádu komunistického režimu. Užívání pojmu sociální pedagogika se začíná postupně rozmáhat, přestože jeho chápání je zpočátku nejednoznačné a značně chaotické. Nejkomplexnější prací z 90. let je práce S. Klapilové *Kapitoly ze sociální pedagogiky* (1996). Klapilová se snaží systematicky popsat sociální pedagogiku. Popisuje terminologii, zabývá se historickým kontextem, prostředím, sociální a pedagogickou komunikací. V neposlední řadě se zabývá také vzájemným vztahem sociální pedagogiky a sociální práce.⁴⁶

Začínají se pořádat oborové semináře. Katedra pedagogiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně zorganizovala v roce 1998 seminář, jehož cílem bylo setkání zástupců z působišť, kde se sociální pedagogika aktuálně vyučovala. Jednalo se o mezinárodní seminář, na kterém byli zástupci nejen z České republiky, ale i z Polska

⁴¹ KRAUS, Blahoslav. *K vývoji české sociální pedagogiky. Pedagogika*. 2007, s. 132-144. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1364%20title=>. s. 135.

⁴² KRAUS, Blahoslav. *K vývoji české sociální pedagogiky. Pedagogika*. 2007, s. 132-144. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1364%20title=>.

⁴³ DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. 2024a *Česká sociální pedagogika*. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/ceska-socialni-pedagogika>.

⁴⁴ KRAUS, Blahoslav. *K vývoji české sociální pedagogiky. Pedagogika*. 2007, s. 132-144. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1364%20title=>.

⁴⁵ HRONCOVÁ, J. *Sociální pedagogika – vývojové tendencie a súčasný stav. Pedagogická orientace*, 2005, č. 2, s. 106-113. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1303>. s. 111.

⁴⁶ KRAUS, Blahoslav. *K vývoji české sociální pedagogiky. Pedagogika*. 2007, s. 132-144. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1364%20title=>.

a Slovenska. Na základě výstupů ze semináře byl vydán sborník *Aktuální problémy sociální pedagogiky* (1999).⁴⁷

Významný vliv měl na rozvoj „polistopadové“ sociální pedagogiky vznik Sociálně pedagogické společnosti České republiky, jež ve spolupráci s Nadací pro systemická studia, výzkum a řešení sociálně patologických jevů, zahájila v roce 1993 vydávání časopisu *Éthum*, který nesl podtitul *Bulletin pro sociální pedagogiku*. Jedním z hlavních iniciátorů vzniku tohoto časopisu byl P. Klíma, jenž se později stal jeho šéfredaktorem. Během devadesátých let však došlo k zániku Sociálně pedagogické společnosti, a role vydavatele přešla na Sdružení pro sociální prevenci a sociální pedagogiku.⁴⁸

Dalším časopisem je časopis *Sociální pedagogika*, jenž vznikl roku 2013. Slouží zejména pro výměnu informací mezi odborníky v této oblasti. Vychází dvakrát ročně v elektronické verzi, jeho vydavatelem je Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně a partnerem časopisu je brněnská Masarykova univerzita. Časopis je významným aktérem na poli sociální pedagogiky i v mezinárodní oblasti. Přispívá do něj řada známých osobností sociální pedagogiky, a i díky němu je tento obor významně rozvíjen. V časopisu nalezneme teoretické koncepty, ale i spoustu výzkumných studií.⁴⁹

Z dalších klíčových děl stojí za zmínku publikace *Člověk – prostředí – výchova* s podtitulem *K otázkám sociální pedagogiky* (Kraus a kol.) vycházející na počátku milénia, konkrétně roku 2001.⁵⁰

Důležitá je i role konferencí *SOCIALIA*, jež byly opakovaně pořádány Pedagogickou fakultou Univerzity Hradec Králové, na niž poté navázala Pedagogická fakulta v Olomouci. Mezi další fakulty s největší tradicí zabývající se sociální pedagogikou

⁴⁷ KRAUS, Blahoslav. *K vývoji české sociální pedagogiky*. *Pedagogika*. 2007, s. 132-144. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1364%20title=>.

⁴⁸ KRAUS, Blahoslav. *K vývoji české sociální pedagogiky*. *Pedagogika*. 2007, s. 132-144. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1364%20title=>.

⁴⁹ SOCED.CZ. *Sociální pedagogika*. Nedatováno. Dostupné z: <https://soced.cz/cs/o-nas/>.

⁵⁰ KRAUS, Blahoslav. *K vývoji české sociální pedagogiky*. *Pedagogika*. 2007, s. 132-144. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1364%20title=>.

řadíme: Pedagogickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze či Fakultu humanitních studií ve Zlíně.⁵¹

Obor Sociální pedagogika lze studovat nejen na vyšších odborných školách, ale také na vysokých školách, jak v rámci bakalářského, tak v rámci magisterského či doktorského studia.⁵²

Absolventi naleznou uplatnění zejména jako vychovatelé v zařízeních volného času pro děti a mládež, v zařízeních ústavní výchovy a péče, dále také nestátních neziskových organizacích či v sociální oblasti.⁵³ V dnešní době stále více škol usiluje o pozici sociálního pedagoga do týmu školního poradenského pracoviště a absolventům se tak rozšiřuje pole působnosti i o tuto možnost.

Důležitou roli na poli sociální pedagogiky mají v současnosti dvě asociace, a to Asociace vzdělavatelů v sociální pedagogice (AVSP) a Asociace sociálních pedagogů (ASOCP).

Asociace vzdělavatelů v sociální pedagogice je sdružením právnických a fyzických osob, jehož účelem je rozvoj oboru sociální pedagogika. Asociace pro sociální pedagogiku se zaměřuje na rozvoj vzdělávání v oblasti sociální pedagogiky, stanovení profesních standardů a zlepšování postavení sociálních pedagogů v různých sektorech, včetně školství, zdravotnictví a sociálních služeb. AVSP pořádá odborné akce, jako jsou různé konference a semináře. Aktivně spolupracuje s veřejnými institucemi i zaměstnavateli. Dále se věnuje také vědecké a publikační činnosti. K realizaci těchto aktivit využívá grantové prostředky a partnerské spolupráce. Členství v asociaci je pro všechny, kteří se chtějí podílet na rozvoji sociální pedagogiky a souhlasí s jejími cíli. Členové se mohou zapojit do rozhodování o směřování organizace, například na každoročních valných hromadách. Valné hromady, jakožto nejvyšší orgán sdružení, rozhodují o zásadních otázkách, včetně změn stanov a finančního plánování, zatímco výkonná rada dohlíží na každodenní řízení.⁵⁴

⁵¹ KRAUS, Blahoslav. *K vývoji české sociální pedagogiky*. *Pedagogika*. 2007, s. 132-144. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1364%20title=>.

⁵² ASOCP. *Kdo je sociální pedagog?* 2022. Dostupné z: <https://asocp.cz/asocp/kdo-je-socialni-pedagog/>.

⁵³ DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. 2024a *Česká sociální pedagogika*. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/ceska-socialni-pedagogika>.

⁵⁴ AVSP. *O asociaci*. Nedatováno. Dostupné z: <https://asocped.cz/#about>.

Asociace sociálních pedagogů je profesní platformou, která propojuje studenty, odborníky z praxe a akademiky působící v oblasti sociální pedagogiky. Snaží se aktivně přispívat k rozvoji tohoto oboru v praxi. Poskytuje podporu při řešení problémů souvisejících s výchovou, vzděláváním a dalšími aspekty této profese. Úsilí ASOCP směřuje k tomu, aby se sociální pedagogika stala více uznávanou a respektovanou oblastí. Pracuje na zvýšení povědomí o významu a přínosu práce sociálních pedagogů a snaží se posilovat jejich společenskou prestiž. Současně usiluje o spolupráci s politiky a dalšími klíčovými aktéry, kteří mají vliv na tvorbu legislativy a jiných rozhodnutí v oboru sociální pedagogika.⁵⁵

Na webových stránkách ASOCP jsou k dispozici různé materiály, metodiky a podklady pro práci sociálního pedagoga či k načerpání inspirace. ASOCP organizuje různá školení a události, které sociální pedagogy rozvíjí a sdružují. Na webu je i sekce s pracovními příležitostmi v oboru. ASOCP je aktivní i na sociálních sítích.

Pokud shrneme poznatky o vývoji sociální pedagogiky od jejich počátků do současnosti, můžeme říci, že nejvíce plodným obdobím je pro sociální pedagogiku právě období od roku 1990 do současnosti. Sociálně pedagogika se řadí k poměrně mladým oborům, ale vzhledem k tomu, že máme poznatky o jejím cíli, zájmu, obsahu i funkci, má tedy dostatečné materiální a odborné zázemí k tomu, aby se deklarovala jako samostatná pedagogická disciplína i obor studia.⁵⁶

⁵⁵ ASOCP. *O asociaci*. Nedatováno. Dostupné z: <https://asocp.cz/o-asociaci/>.

⁵⁶ KRAUS, Blahoslav. *K vývoji české sociální pedagogiky*. *Pedagogika*. 2007, s. 132-144. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1364%20title=>.

2 Profese sociálního pedagoga

Profese je významově užším pojmem než pojem povolání.

Povolání lze chápat jako komplex činností k zajištění základních životních potřeb, ale také jako způsob sebeurčení, realizace, sociální integrace a společenského užitku.⁵⁷

Profese je oproti tomu vyznačována vyššími požadavky na kvalifikaci, odbornou způsobilost a delší teoretickou přípravou. Součástí profese je etický kodex. Profese má tato hlediska: právní – dodržování zákonů při realizaci profese, ekonomické – zájem a nezájem o jednotlivá profesní odvětví, výše platu či mzdy aj. Z hlediska profese sociálního pedagoga jsou důležité zejména dvě zbývající hlediska, a to hledisko sociologické a psychologické.⁵⁸

Psychologické hledisko se zaměřuje na osobnostní způsobilost k výkonu profese sociálního pedagoga. Sociologické hledisko se týká vlivu společnosti na vznik, působení a zánik profese, zajímá se o vztahy, jež tuto profesi ovlivňují v rámci přípravy, ale i praxe.⁵⁹

Na rozdíl od jiných profesí není u sociálního pedagoga podoba jeho profesního modelu zřejmá. Není jednoznačně vymezena. Nemá tedy jasně vymezené hranice své profese jako např.: profese učitele, psychologa...⁶⁰ Jedná se však o pomáhající profesi mající široké uplatnění.

Vzhledem k tomu, že činnost a pozice sociálního pedagoga není doposud jasně legislativně ukotvena (viz podkapitola 2.5) a finanční ohodnocení této pozice není odpovídající náročnosti této profese, prestiž a atraktivita této pozice není vysoká.⁶¹

⁵⁷ KRAUS, Blahoslav a kol. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

⁵⁸ KRAUS, Blahoslav a kol. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

⁵⁹ KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.

⁶⁰ KRAUS, Blahoslav a kol. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

⁶¹ KRAUS, Blahoslav a kol. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

2.1 Profesní úkoly a role sociálního pedagoga

Profesní úkoly dělí Anderberg do tří skupin:

- Prevence školního neúspěchu a sociální exkluze – v rámci prevence působí sociální pedagog na všechny bez rozdílu. Pracuje s jednotlivci, ale i s celými třídami či různě velkými skupinami. Aktivně se zaměřuje na odstranění potenciálně rizikových faktorů, snaží se přispívat k lepším příležitostem. Preventivně působí i v oblasti sociálně patologických jevů – násilí, šikana apod., v praxi využívá sociálně pedagogického étosu – tj, hodnot, názorů a principů sociální pedagogiky;
- Aktivizace jedinců skrze demokratické výchovné metody – demokratické výchovné metody jsou součástí vzdělávacích systémů většiny států (přesto je tento úkol v postsovětských zemích uskutečňován v menší míře než v Německu a v severních státech), tyto metody mají rozvíjet kritické myšlení, utvářet společnost, ale i zlepšovat vlastní život;
- Inkluze marginalizovaných žáků, kteří jsou sociálně či jinak znevýhodněni do vzdělávacího procesu – bývá považována za hlavní cíl práce sociálních pedagogů v rámci týmu školního poradenského pracoviště. Pomáhá žákům, kteří mají specifické vzdělávací potřeby, ale i žákům nadaným se začlenit. Posiluje jejich schopnosti socializace a rozvoje.⁶²

Lorenzová v návaznosti na Anderbergra popisuje hlavní profesní role sociálního pedagoga takto:

- Řešitel problémů – v praxi se může stát, že se sociální pedagogové stávají „hromosvody“ problémů, které pedagogové nechtějí či nezvládají řešit, případně jsou nad jejich síly z časového hlediska a tyto nepříjemné úkoly na sociální pedagogy přehazují. Může se tak stát i z důvodu nevyjasněných kompetencí a očekávání. Důležité je nastavení pravidel a definování náplně práce. Jedná se

⁶² ANDERBERG, M. *In search of a social pedagogical profession in schools. Missions and roles under reconsideration. International Journal of Social Pedagogy.* 2020. Dostupné z: <https://doi.org/10.14324/111.444.ijsp.2020.v9.x.001>.

o tyto situace: řešení problémových situací ve třídě, učitelé k sociálním pedagogům mohou „odsouvat“ žáky s problematickým chováním apod.⁶³

- Specialista – v rámci odborné způsobilosti jsou hlavním cílem zejména individuální intervence v rámci pomoci žákům nacházejících se v krizové situaci. Nástrojem specialisty-sociálního pedagoga jsou zejména rozhovory (motivační, poradenské, podpůrné). Zásahy sociálního pedagoga se nemusí týkat pouze konfliktních situací a problémů, ale také kariérního poradenství a podpory při ohrožení školní neúspěšností (doučování). Spolupracují nejen se žáky, ale i s jejich rodiči a dalšími institucemi. Přestože hlavním úkolem je práce s jednotlivci, sociální pedagog se věnuje i práci ve skupině a ve třídě.⁶⁴
- Strážce pořádku – především během přestávek mohou vznikat ve škole různé konfliktní situace, sociální pedagog může dohlížet na místech, které jsou potenciálně rizikové a nebezpečné pro vznik takových situací. Sociální pedagog tím pomáhá budovat bezpečné prostředí. Je třeba podotknout, že kromě podpůrné role mohou sociální pedagogové zastávat roli represivní a kontrolní, zejména v konvenčním školním prostředí.⁶⁵

Důležité je tyto dvě role vybalancovat tak, aby byly přínosem pro školní prostředí a nenarušovaly důvěryhodnost sociálního pedagoga. Aby se žáci nebáli a sociální pedagog se necítil v této roli nekomfortně. Vzhledem k tomu, že je sociální pedagog pomáhající profesí, lze se domnívat, že může být některým sociálním pedagogům silně represivní role nepříjemná.

- Mentor – sociální pedagog je člověkem, na kterého se mohou žáci obrátit, pokud potřebují poradit či podpořit. Nabízí bezpečné prostředí, ve kterém se žáci mohou svěřit, prostřednictvím důvěrného vztahu, který je základem sociálně-pedagogického procesu, působí na žáky. Vztah sociální pedagog-žák není nadřizený podřízený a direktivní, ale spíše rovnocenný. Sociální pedagog je

⁶³ LORENZOVA, Jitka. *Sociální pedagogika: věda, praxe a profese v souvislostech*. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2023. ISBN 978-80-7592-167-3.

⁶⁴ LORENZOVA, Jitka. *Sociální pedagogika: věda, praxe a profese v souvislostech*. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2023. ISBN 978-80-7592-167-3.

⁶⁵ LORENZOVA, Jitka. *Sociální pedagogika: věda, praxe a profese v souvislostech*. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2023. ISBN 978-80-7592-167-3.

neutrálním prvkem ve školním systému, který jej vyslechne a nabídne na situaci jiný pohled než učitel, rodič, případně spolužák...⁶⁶

- Prostředník a propojovatel – sociální pedagogové často propojují jednotlivé prvky sociálního systému, komunikují s institucemi, rodinou, účastní se případových konferencí a mohou být také mediátory různých situací např.: konfliktu žáka s učitelem.⁶⁷

2.2 Vzdělání sociálního pedagoga

Sociální pedagog je absolventem vyšší odborné školy, dále také bakalářského, magisterského či doktorského vysokoškolského programu, a to v oborech Sociální pedagogika nebo Sociální práce.⁶⁸

Kraus popisuje strukturu vzdělání sociálního pedagoga, která má být koncipována: „*zprvé jako kontinuální, celoživotní, a zadruhé jako široký obor, který zahrnuje všechny odpovídající oblasti s možností další specializace.*“⁶⁹

Základní kritéria, jež by měla být během studia akceptována jsou podle Krause:

- Vzdělávací – dosažený stupeň odborného vzdělání pro určité odvětví, které odpovídá pracovní pozici;
- Klientské – je definováno samotnými klienty, jejich očekáváními a potřebami z hlediska lidského, ale i profesionálního;
- Profesionální – vychází z toho, jak je sociální pedagog kompetentní a z rozboru jeho aktivit;
- Zaměstnavatelské – popisuje nároky na začlenění požadované profese a přehled vykonávaných činností.⁷⁰

⁶⁶ LORENZOVA, Jitka. *Sociální pedagogika: věda, praxe a profese v souvislostech*. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2023. ISBN 978-80-7592-167-3.

⁶⁷ LORENZOVA, Jitka. *Sociální pedagogika: věda, praxe a profese v souvislostech*. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2023. ISBN 978-80-7592-167-3.

⁶⁸ ASOCP. *Kdo je sociální pedagog?* 2022. Dostupné z: <https://asocp.cz/asocp/kdo-je-socialni-pedagog/>.

⁶⁹ KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9. s. 203.

⁷⁰ KRAUS, Blahoslav a kol. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

Součástí vzdělání sociálního pedagoga je výběr specializace a zaměření se na konkrétní oblast, které se chce sociální pedagog věnovat či na místo, kde chce působit.⁷¹

2.3 Kompetence a dovednosti sociálního pedagoga

Vymezení kompetencí sociálního pedagoga není stejně jako u vymezení oboru sociální pedagogika jednoznačné, i přestože se o něj pokusila řada autorů. Vymezení těchto kompetencí je však zásadním předpokladem pro kvalitní práci a vyjasnění rolí v rámci školního poradenského pracoviště.⁷²

„Kompetence pracovníka bývají vyjádřeny popisem jeho znalostí, schopností, povahových rysů, postojů, dovedností a zkušeností.“⁷³

Jedná se o působení v určité oblasti, jež je podmíněno odbornou způsobilostí.⁷⁴ Kompetence tvoří soubor kognitivních dovedností, praktické činnosti, norem, etických hodnot, motivace a emocí.⁷⁵

Díky kompetencím dokáže sociální pedagog situaci pochopit, splnit požadované úkoly, být motivovaný a zastávat konkrétní stanovisko.⁷⁶

Procházka v návaznosti na Belze a Siegrista (2001) popisuje čtyři klíčové kompetence:

- Základní kompetence – jedná se o základní kognitivní procesy, díky nimž je sociální pedagog schopen zvládat specifické okolnosti a vypořádává se s různými situacemi;
- Dobové – v závislosti na rozvoji nových poznatků a informací se sociální pedagog neustále vzdělává – např.: moderní dějiny, právní předpisy;

⁷¹ KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.

⁷² ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

⁷³ PALÁN, Zdeněk. *Lidské zdroje: výkladový slovník: výchova, vzdělávání, péče, řízení*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0950-7. s. 99.

⁷⁴ LORENZOVÁ, Jitka. *Sociální pedagogika: věda, praxe a profese v souvislostech*. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2023. ISBN 978-80-7592-167-3.

⁷⁵ SAÉZ CARRERAS, Juan. *El enfoque por competencias en la formación de los educadores sociales: una mirada a su caja de herramientas*. In: *Pedagogía social. Revista Interuniversitaria*, 2009. (16), 9-20
Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/294114303_El_enfoque_por_competencias_en_la_formacion_de_los_educadores_sociales_una_mirada_a_su_caja_de_herramientas.

⁷⁶ VETEŠKA, Jaroslav a TURECKIOVÁ, Michaela. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1770-8.

- Rozšiřující – má všeobecný přehled a orientuje se v různých oborech, tzn. má alespoň základní znalosti z různých oblastí a hluboké znalosti svého oboru;
- Horizontální – v rámci horizontálních kompetencí je sociální pedagog schopen pracovat s informacemi – umí si zjistit, co potřebuje, informace kriticky zhodnotit, chápat, zpracovat a účelně je využít.⁷⁷

Důležitým nástrojem sociálního pedagoga je jeho osobnost. Díky osobnostním předpokladům může být pro klienty respektovanou autoritou a klienti s ním naváží přirozeněji důvěryhodný vztah.⁷⁸

Procházka vychází z poznatků Jaroslavy Vašutové a popisuje důležité rysy osobnosti sociálního pedagoga. Jedná se o: angažovanost, konzistentnost, upřímný zájem o klienta a jeho situaci, kreativitu, schopnost kriticky myslet a schopnost řešit problémy, vlastní iniciativu, práci v týmu, empatii, schopnost porozumět lidským vztahům, přehled o aktuálním společenském dění.⁷⁹

Mezi další kompetence dále řadí toleranci, vcítění se, psychickou a fyzickou odolnost, osobní vlastnosti (zodpovědný přístup, zásadovost, striktnost...), osobní hodnoty a postoje, osobní dovednosti (spolupráci, schopnost vypořádat se s problémy apod.)⁸⁰

Profesní kompetence jsou oproti osobnostním kompetencím oblasti, které staví na konkrétních činnostech v praxi, jedná se o tyto kompetence:

- Diagnostická a intervenční – pochopení klienta a příčin jeho problémů, nalezení řešení;
- Poradensko-psychologická – zvládnutí komplexní práce s klientem (vedení rozhovoru, motivace, individuální přístup, aktivizace klienta...);
- Oborová – orientace a znalosti oboru;
- Řídící a organizační – sociální pedagog si dokáže systematicky organizovat práci;

⁷⁷ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

⁷⁸ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Pedagogika. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.

⁷⁹ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

⁸⁰ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

- Komunikační – sociální pedagog dovede komunikovat s klienty, kolegy, vedoucím...;
- Reflexe vlastní aktivity – sebereflexe a analýza vlastní práce, rozvoj a náhled na různé metody a jejich užití.⁸¹

Dalším, kdo se kompetencemi zabývá je Kraus, který dále dělí kompetence na:

Vědomosti – všeobecné mezioborové informace (psychologie, právo, sociologie, obecná pedagogika, filozofie, biomedicínské znalosti, sociální politika a sociální práce) a oblasti speciální (sociální pedagogika, komunikace, metody výchovné činnosti...), dále management a lidské zdroje.⁸²

Dovednosti – senzomotorické, sociální a intelektové. Jedná se o znalosti metod komunikace, vedení spisové dokumentace, diagnostiky apod.⁸³

Vlastnosti osobnosti – osobnostní požadavky a předpoklady pro výkon práce z hlediska fyzického a psychického např.: empatie, emoční stabilita, trpělivost, angažovanost...⁸⁴

Pro názornější představu je na další straně uvedeno schéma.

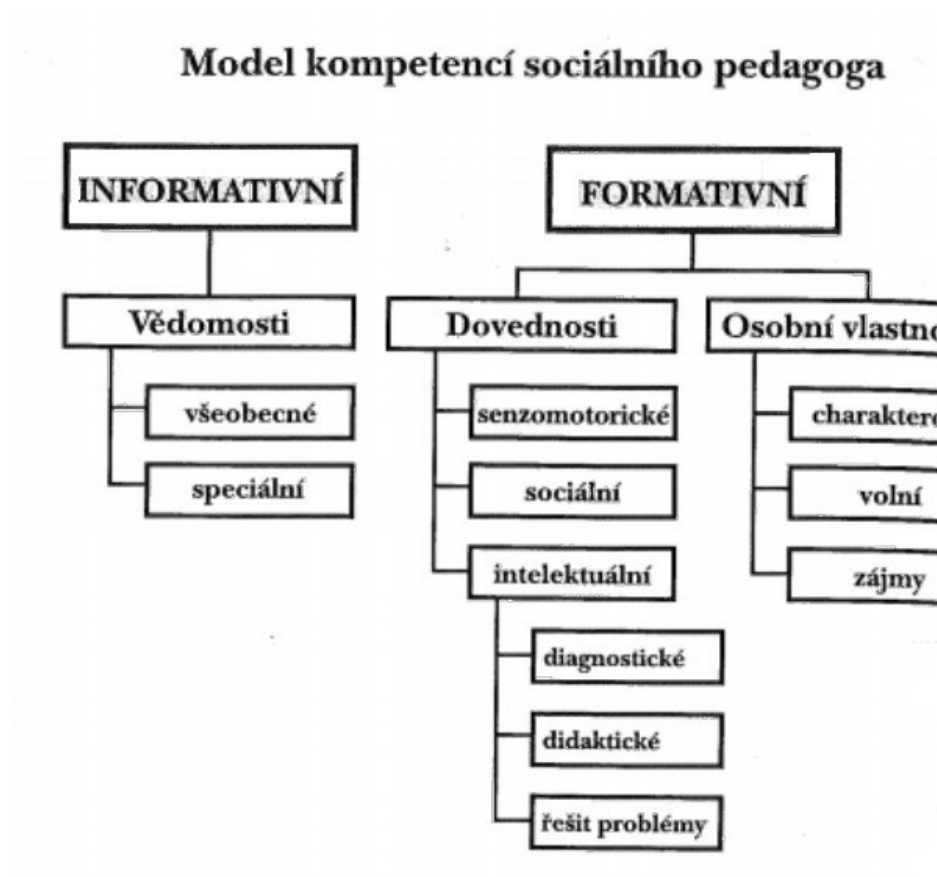
⁸¹ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

⁸² KRAUS, Blahoslav a kol. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

⁸³ KRAUS, Blahoslav a kol. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

⁸⁴ KRAUS, Blahoslav a kol. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

Obrázek 2: Model kompetencí sociálního pedagoga

Zdroj: KRAUS, Blahoslav a kol. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2. s. 36.

Procházka (2012) se dále zabývá specifickými kompetencemi v návaznosti na Bakošovou (2008), Krause a Poláčkovou (2001) a dělí kompetence do pěti oblastí:

- Převýchovné (reedukační) – sociální pedagog podporuje klienta a pomáhá mu, ideálně nepřímým výchovným procesem, rozpozná deviantní jedince a vhodně intervenuje.
- Poradenské – sociální pedagog se orientuje v různých poradenských přístupech, které také uplatňuje ve své práci, důležitou součástí je schopnost vést jednání s klientem.
- Manažerské – spolupráce s různými odborníky z interdisciplinárního hlediska, koordinuje proces pomoci, aby byl co nejefektivnější.
- Preventivní – v rámci primární a sekundární prevence. Realizace vzdělávacích programů, volnočasových aktivit, spolupráce s rizikovými klienty.
- Výchovně-edukační – sociální pedagog je odborně způsobilý, má znalosti výchovně-vzdělávacího procesu a výchovně-vzdělávacích metod, které v praxi uplatňuje. Potenciál jeho uplatnění je zejména na poli primární prevence, může se angažovat také v oblasti vzdělávání dalších sociálních pedagogů.⁸⁵

Lorenzová doplňuje výše uvedené ještě o tyto kompetence:

- Technologické (digitální) – sociální pedagog používá při své práci nové technologie a orientuje se v aktuálních digitálních trendech. Tento aspekt je důležitý zejména při práci s mladistvými a dětmi, jelikož tráví ve virtuálním světě čím dál více času.
- Supervizní – sociální pedagog je schopen vést supervizi zaměstnanců s ohledem na její řídicí, poradenskou, podpůrnou a vzdělávací funkci, dále také autovizi své vlastní práce.
- Občanské a mobilizující – podpora a rozvoj demokratického přístupu, identifikace skupin, které mohou být potenciálně ohroženy sociálním vyloučením, manipulací či marginalizací.⁸⁶

⁸⁵ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

⁸⁶ LORENZOVÁ, Jitka. *Sociální pedagogika: věda, praxe a profese v souvislostech*. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2023. ISBN 978-80-7592-167-3.

Mezinárodní organizace sdružující sociální pedagogy (AIEJI) dělí kompetence do několika kategorií:

Fundamentální kompetence:

- Holistický přístup – sociální pedagog vnímá člověka celistvě, nevnímá u člověka pouze jeho diagnózu, ale jeho celého komplexně. Velký důraz je kladen na profesionalitu a reflexi práce;
- Zmocnění – snaží se nalézat zdroje podpory a klientův potenciál, odstraňovat překážky a znevýhodnění;
- Spolupráce – interdisciplinární spolupráce s dalšími odborníky.⁸⁷

Sociální a komunikační kompetence – sociální pedagog pracuje s různými klienty a měl by být schopen s nimi komunikovat odpovídajícím způsobem za pomoci rozmanitých technik a nástrojů. Měl by umět pracovat se skupinou, konstruktivně řešit problémy. Měl by mít teoretické i praktické znalosti v oblasti komunikace. Sociální pedagog by měl užívat odbornou terminologii při spolupráci s odborníky.⁸⁸

Osobnostní a vztahové kompetence – základem práce sociálního pedagoga je vztah s klientem. Tento vztah není symetrický. Sociální pedagog jedná z pozice moci a profesionálně, nesmí své pozice zneužívat.⁸⁹

Organizační kompetence umožňují sociálnímu pedagogovi řídit sociálně-pedagogický proces. Sociální pedagog dokáže plánovat, uskutečňovat a vyhodnocovat aktivity. Vede potřebnou dokumentaci, dokáže pracovat s počítačem.⁹⁰

Kompetence k učení a rozvoji – sociální pedagog by se měl neustále odborně rozvíjet a vzdělávat. Měl by zdokonalovat své kompetence, orientovat se v nových metodách a sledovat aktuální novinky z oboru. Měl by kriticky analyzovat a reflektovat svou práci s klienty.⁹¹

⁸⁷ AIEJI. *Competence profile*. 2022. Dostupné z: <http://aieji.net/media/1093/competence-profile-2022.pdf>.

⁸⁸ AIEJI. *Competence profile*. 2022. Dostupné z: <http://aieji.net/media/1093/competence-profile-2022.pdf>.

⁸⁹ AIEJI. *Competence profile*. 2022. Dostupné z: <http://aieji.net/media/1093/competence-profile-2022.pdf>.

⁹⁰ AIEJI. *Competence profile*. 2022. Dostupné z: <http://aieji.net/media/1093/competence-profile-2022.pdf>.

⁹¹ AIEJI. *Competence profile*. 2022. Dostupné z: <http://aieji.net/media/1093/competence-profile-2022.pdf>.

Posledním, jehož strukturou kompetencí se budeme zabývat, je Slavomír Laca, jenž rozděluje kompetence následujícím způsobem:

- Profesní – sociální pedagog má odborné teoretické znalosti, jež dokáže aplikovat do své praxe. Orientuje se i ve vědecko-výzkumných metodách, dokáže realizovat projekty za použití kvalitativních či kvantitativních metod a vyhodnotit je.
- Sociálně pedagogické – sociální pedagog se orientuje v právních předpisech na národní i mezinárodní úrovni v sociálně-pedagogické oblasti. Používá sociálně-pedagogické metody pro kultivaci svých klientů a v rámci prevence sociálně patologických jevů.
- Diagnostické a intervenční – sociální pedagog umí diagnostikovat, realizuje sociálně-pedagogickou pomoc (intervenci), zaměřuje se na silné stránky klientů, jejich podporu a spolupráci v rámci dalších subjektů.
- Řídící a normativní – sociální pedagog dokáže vést a řídit tým lidí. Má znalosti z různých vědních disciplín. Umí prioritizovat, analyzovat, zná limity své práce. Vede klienty ke svépomoci.
- Komunikativní – sociální pedagog umí efektivně komunikovat s různými typy klientů. Dokáže řešit konflikty.⁹²

Přestože se pojetí kompetencí částečně liší, můžeme nalézt body, na kterých se autoři shodují. Jedná se o teoretický a odborný profesní základ, schopnost komunikace, celoživotní vzdělávání a odborný růst, interdisciplinární přístup a všeobecný přehled, důraz na profesionálnost a adekvátnost zvolených metod v praxi.

⁹² LACA, Slavomír. *Sociálna pedagogika*. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií, 2019. ISBN 978-80-906237-3-6.

2.4 Náplň práce a činnosti sociálního pedagoga

Součástí práce sociálního pedagoga je celá řada činností zaměřujících se na jednotlivce i skupiny.

Role činností sociálních pedagogů je zásadní v rámci formování jedinců tak, aby dokázali fungovat ve společnosti. Předávají morální a sociální hodnoty, které jsou klíčové pro optimální vývoj člověka.⁹³

Činnosti sociálního pedagoga můžeme rozčlenit do následujících oblastí:

Výchovné a vzdělávací činnosti

Jedná se o činnosti, které přispívají k zušlechtnění osobnosti a rozvíjení kompetencí potřebných pro fungování ve společnosti. Realizace probíhá např.: pomocí osvětových programů a komunitních kruhů. Tyto programy je možné realizovat i na úrovni komunity či rodiny. Sociální pedagog se podílí na osvojování sociálních dovedností žáků a žáadoucích způsobů chování. Sociální pedagog edukuje i pedagogy a poskytuje jim podporu.⁹⁴

Prevence

Důležitou součástí práce sociálního pedagoga je práce v oblasti prevence. Přestože je tato oblast úzce spojována s metodikem prevence, sociální pedagog v ní také působí.

Rejzek popisuje prevenci jako „*předcházení něčemu, ochrana před něčím.*“⁹⁵

„*Prevence je tedy realizována v rovině primární i sekundární, specifické i nespecifické. V rámci specifické primární prevence realizuje sociální pedagog prevenci všeobecnou, selektivní i indikovanou.*“⁹⁶

⁹³ POSPÍŠIL, Jiří. *Hodnoty a volný čas: nové výzvy pro sociální pedagogiku a pedagogiku volného času*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2023. ISBN 978-80-244-6236-3.

⁹⁴ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

⁹⁵ REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 2., nezměn. vyd. Voznice: Leda, 2012. ISBN 978-80-7335-296-7. s. 524.

⁹⁶ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6. s. 51.

V práci sociálního pedagoga se jedná zejména o prevenci v oblasti rizikových jevů.⁹⁷ Rizikové chování je spojeno s nárůstem rizik pro společnost či jednotlivce.⁹⁸ Právě rizikové chování bývá jedním z témat preventivních programů, které sociální pedagog realizuje.⁹⁹ Cílem těchto programů je, aby se žáci naučili situace řešit a byli o těchto situacích informováni.¹⁰⁰

Sociální pedagog na žáky působí i nepřímým výchovným způsobem během každodenních školních dní při rozhovorech na chodbě, během školních akcí apod., je žákům morálním vzorem.¹⁰¹

Při realizaci preventivních programů využívá různé metody – slovní, slovní dialogické, komplexní a aktivizační. Slovní metody přednáškového typu nejsou považovány za efektivní. Jako nejúčinnější a nejefektivnější se ukazuje postup, při kterém je aplikována kombinace výše uvedených metod.¹⁰²

Sociální pedagog se nezaměřuje na prevenci pouze u žáků, ale i u pedagogů. Jeho role může být podpůrná – pomáhá zvládat náročné situace, se kterými se pedagogové setkávají, podporuje je v rámci duševní hygieny, pomáhá jim s řešením problémů, mediací sporů a vede je i metodicky. Je pro ně k dispozici v rámci konzultací apod.¹⁰³

⁹⁷ ČERVENÁKOVÁ, Andrea a kol. *Metodika pro školní sociální pedagogy*. Ostrava, 2019. Dostupné z: https://talentova.cz/wp-content/uploads/2022/07/metodika_socped_komplet_final.pdf.

⁹⁸ MIOVSKÝ, Michal a kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Sdružení SCAN, 2010. ISBN 978-80-87258-47-7.

⁹⁹ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

¹⁰⁰ SOJÁK, Petr a ČECH, Tomáš. *Cesta do školy aneb Výzkum potřebnosti a uplatnitelnosti sociálního pedagoga ve škole*. In: NĚMEC, Jiří. *Výzkum zaměřený na... Základní směry výzkumu katedry sociální pedagogiky PdF MU*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 128-141. ISBN 978-80-210-5391-5. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/353017357_Cesta_do_skoly_aneb_Vyzkum_potrebnosti_a_uplatnitelnosti_socialniho_pedagoga_ve_skole.

¹⁰¹ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

¹⁰² MIOVSKÝ, Michal a kol. *Prevence rizikového chování ve školství*. Vyd. 2., přeprac. a dopl. Monografie. Praha: Klinika adiktologie I. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-391-4.

¹⁰³ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

Depistážní a diagnostická činnost

Důležitou součástí práce sociálního pedagoga je depistáž a diagnostická činnost. Sociální pedagog vyhledává žáky, kteří by mohli být ohroženi. Jedná se o žáky, kteří jsou ohroženi školním neúspěchem, nevyhovujícím prostředím, sociálním znevýhodněním, rizikovým chováním, mají osobní, výchovné či vztahové problémy nebo jsou marginalizováni.¹⁰⁴

Pro diagnostiku žáků využívá různé metody. Metody zaměřené na třídní klima (např.: dotazníky), metody sociometrické (sociometrie vztahů ve třídě aj.), projektivní (kresby, hraní rolí...) a přirozené (rozhovory, pozorování).¹⁰⁵ Aby se sociálnímu pedagogovi podařilo problém vyřešit, potřebuje shromáždit co nejvíce informací a situaci správně diagnostikovat.¹⁰⁶

Zaměřuje se také na pedagogy, je pro ně podpůrným prvkem. Dokáže odhalovat rizika a ohrožení, která na pedagogy působí např.: syndrom vyhoření.¹⁰⁷

Snaží se předcházet konfliktům, pomáhá při řešení vztahových problémů či šikany na pracovišti.¹⁰⁸

Intervence

Poté, co sociální pedagog problém diagnostikuje, nastupuje další krok – intervence. Intervence znamená odborný zásah.¹⁰⁹ Tento zásah může být pouze jednorázový, ale spolupráce může probíhat i dlouhodobě v závislosti na konkrétní situaci. Intervence může realizovat sociální pedagog sám, případně ve spolupráci s třídním učitelem a rodinou žáka.¹¹⁰ Dále také i s ostatními pracovníky školního poradenského pracoviště.

¹⁰⁴ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

¹⁰⁵ ČERVENÁKOVÁ, Andrea a kol. *Metodika pro školní sociální pedagogy*. Ostrava, 2019. Dostupné z: https://talentova.cz/wp-content/uploads/2022/07/metodika_socped_komplet_final.pdf.

¹⁰⁶ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

¹⁰⁷ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

¹⁰⁸ ČECH, Tomáš. *Škola a zdraví pro 21. století, 2011: mobbing jako negativní fenomén v prostředí základních škol*. Brno: Masarykova univerzita ve spolupráci s MSD, 2011. ISBN 978-80-210-5448-6.

¹⁰⁹ BĚLÍK, Václav; HOFERKOVÁ, Stanislava a KRAUS, Blahoslav. *Slovník sociální patologie. Pedagogika*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0599-1.

¹¹⁰ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

V souvislosti se závažností problému se do procesu mohou zapojit i další instituce jako OSPOD, policie, Pedagogicko-psychologické poradny aj.¹¹¹

Metodická a koordinační činnost

Součástí práce sociálního pedagoga je metodická podpora pedagogů. Jedná se o podporu v oblasti: supervize, intervize, dalšího vzdělávání, pořádání seminářů, případových konferencí, zlepšení komunikace, vedení třídnických hodin, řešení různých situací apod.¹¹² Oblast metodické podpory pedagogů se jeví jako nezbytná v rámci zlepšení efektivity spolupráce a upevňování a získávání kompetencí pro práci se žáky.¹¹³

Sociální pedagog koordinuje procesy mezi školou, rodinou a dalšími subjekty. Má znalosti a přehled o službách v daném regionu, zabývá se situací komplexně. Může také koordinovat školní akce a pobyty či jiné aktivity.¹¹⁴

Poradenství a mediace

Sociální pedagog poskytuje poradenství, a to zejména poradenství sociální, sociálně-pedagogické, výchovné a kariéerní. Má široké spektrum informací a kontaktů, které může během konzultací poskytnout.¹¹⁵

Poskytování se týká žáků a jejich rodin, pedagogů či jiných aktérů a institucí.¹¹⁶ „*Při poradenském procesu s cílovými skupinami využívá standardní metody práce s klientem, jako jsou předávání informací, distribuce, ventilace, interpretace, povzbuzování, mediace, konfrontace, reflexe, trénink či relaxační techniky.*“¹¹⁷

¹¹¹ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

¹¹² ČERVENÁKOVÁ, Andrea a kol. *Metodika pro školní sociální pedagogu*. Ostrava, 2019. Dostupné z: https://talentova.cz/wp-content/uploads/2022/07/metodika_socped_komplet_final.pdf.

¹¹³ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

¹¹⁴ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

¹¹⁵ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

¹¹⁶ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

¹¹⁷ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6. s. 56.

Je mediátorem různých situací, které mezi aktéry procesu nastávají. Týká se to zejména mediace sporů mezi rodinou a školou.¹¹⁸

Práce s institucemi a externími subjekty

Sociální pedagog spolupracuje s dalšími subjekty. První fází jeho práce bývá tzv. mapování a síťování, to znamená orientace a zjištění služeb, které jsou v dané oblasti k dispozici. Dále navázání kontaktu s těmito organizacemi, nabídnutí možnosti spolupráce. V případě oboustranného zájmu mohou tito aktéři spolupracovat např.: pracovníci organizace přijdou seznámit žáky se svými službami do školy, účastní se výchovných komisí apod.¹¹⁹

Instituce a externí subjekty spolupracující se sociálním pedagogem jsou: orgán sociálně právní ochrany dítěte (OSPOD), pedagogicko-psychologická poradna (PPP), speciálně pedagogické centrum (SPC), středisko výchovné péče (SVP), lékaři, policie, dále různé nevládní neziskové organizace aj.¹²⁰

Práce s rodinou

Sociální pedagog pracuje také s rodinou žáka. Věnuje se preventivním aktivitám. Snaží se pozitivně motivovat a vysvětlovat důležitost vzdělání. Pomáhá se zvládnutím výchovných problémů.¹²¹ Může vytvářet i vzdělávací projekty pro rodiče na různá témata. Motivuje ke spolupráci se školou a poskytuje informace a poradenství na míru potřebám dané rodiny. Vysvětluje možnosti sociální podpory aj.¹²²

Součástí práce s rodinou může být i terénní práce, práce v přirozeném prostředí rodiny.

¹¹⁸ PETRENKO, Roman a HLADÍK, Jakub. *Sociální pedagog může být užitečnou součástí školního poradenského pracoviště. Řízení školy*. 2021. Dostupné z: <https://www.rizeniskoly.cz/aktuality/socialni-pedagog-muze-byt-uzitecnou-soucasti-skolního-poradenskeho-pracoviste.a-7751.html>.

¹¹⁹ ČERVENÁKOVÁ, Andrea a kol. *Metodika pro školní sociální pedagogii*. Ostrava, 2019. Dostupné z: https://talentova.cz/wp-content/uploads/2022/07/metodika_socped_komplet_final.pdf.

¹²⁰ ČERVENÁKOVÁ, Andrea a kol. *Metodika pro školní sociální pedagogii*. Ostrava, 2019. Dostupné z: https://talentova.cz/wp-content/uploads/2022/07/metodika_socped_komplet_final.pdf.

¹²¹ ŠMÍDA, Jan a BLÁBOLILOVÁ, Nicola. *Rovina práce sociálního pedagoga s rodinou žáka*. In: M. Knytl & A. Marešová (Eds.). SOCIALIA. 2023. *Sociálně pedagogická analýza současné rodiny* (s. 224–232). Gaudeamus. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/377265743_Rovina_prace_socialního_pedagoga_s_rodinou_žaka

¹²² ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

Vedení dokumentace

Sociální pedagog vede dokumentaci své práce. Dokumentace zahrnuje zápisy z konzultací, výchovných komisí, aj. Tyto dokumenty jsou důkazním prvkem při řešení situace s jinými institucemi.¹²³ Např.: pokud škola podává zprávu na OSPOD ohledně záškoláctví, poskytne informace o tom, jaké kroky již pro vyřešení situace podnikla (zápisy ze schůzek s rodiči apod).

Osobní rozvoj

Sociální pedagog se v rámci svého odborného působení pravidelně vzdělává. Prohlubuje svou odbornost a učí se nové metody, které zefektivňují a zkvalitňují jeho práci. Získává nové kompetence. Orientuje se v aktuálních trendech oboru. Součástí jeho rozvoje je péče o duševní zdraví – psychohygiena a budování odolnosti vůči zátěži.¹²⁴ Během své práce je sociální pedagog vystaven stresujícím a rizikovým situacím, proto je potřeba, aby se věnoval i péči o sebe.

Asociace vzdělavatelů v sociální pedagogice vydala v roce 2020 dokument *Náplň práce sociálního pedagoga v základní škole*. V dokumentu je popsáno, že při nástupu nového sociálního pedagoga je důležité seznámit sociálního pedagoga se všemi ostatními pracovníky školy, informovat o jeho kompetencích a možnostech spolupráce. Vysvětlit v čem může být přínosem jeho role v týmu školního poradenského pracoviště.¹²⁵

V tomto dokumentu jsou činnosti sociálního pedagoga popsány ve vztahu k jednotlivým aktérům:

- Ke komunitě – sociální pedagog spolupracuje a rozvíjí komunitu, ve které pracuje. Propojuje školu s dalšími subjekty v místní lokalitě. Podílí se na zvýšení kvality života v místním společenství.
- K řediteli – sociální pedagog má odpovědnost vůči řediteli školy. Vedení školy by mělo stanovit konkrétní činnosti, které po sociálním pedagogovi vyžaduje.

¹²³ ČERVENĀKOVÁ, Andrea a kol. *Metodika pro školní sociální pedagogy*. Ostrava, 2019. Dostupné z: https://talentova.cz/wp-content/uploads/2022/07/metodika_socped_komplet_final.pdf.

¹²⁴ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

¹²⁵ AVSP. *Náplň práce sociálního pedagoga v základní škole*. 2020. Dostupné z: <https://asocp.cz/napln-prace/napln-prace-dle-asociace-vzdelavatelu-v-socialni-pedagogice/>.

- Ke členům školního poradenského pracoviště – sociální pedagog komunikuje se členy školního poradenského pracoviště, účastní se společných porad a spolupracuje s těmito členy.
- K pedagogům a dalším pracovníkům školy – sociální pedagog poskytuje učitelům poradenství při řešení obtížných situací (komunikace s rodinou, rizikové chování a preventivní činnosti), dále pomoc při komunikaci s dalšími subjekty či osvětovou činnost. Pracuje také s klimatem školy a třídy, které monitoruje, diagnostikuje a poté s ním dle potřeby pracuje.
- K žákům – důležitou součástí práce sociálního pedagoga je práce se žáky. Sem patří krizová intervence (v akutních a neodkladných situacích), individuální práce (vyhledávání žáků, jejich podpora a pomoc v rámci krátkodobé či dlouhodobé spolupráce se samotným žákem i s jeho rodinou, prevence), dále sem patří také skupinová práce – pomoc s efektivní náplní volného času i v rámci různých akcí a projektových dnů.
- K rodičům – sociální pedagog vede rozhovory s rodiči, účastní se výchovné komise a navštěvuje rodiny žáků v rámci terénní formy práce.
- Externím subjektům a dalším institucím – komunikace s oddělením sociálně právní ochrany dětí, pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, policií, neziskovými organizacemi a podobně.¹²⁶

Rozmanitost činností sociálního pedagoga je opravdu velká, závisí na potřebách dané školy.¹²⁷

¹²⁶ AVSP. *Náplň práce sociálního pedagoga v základní škole*. 2020. Dostupné z: <https://asocp.cz/naplň-prace/naplň-prace-dle-asociace-vzdelavatelů-v-socialni-pedagogice/>.

¹²⁷ AVSP. *Náplň práce sociálního pedagoga v základní škole*. 2020. Dostupné z: <https://asocp.cz/naplň-prace/naplň-prace-dle-asociace-vzdelavatelů-v-socialni-pedagogice/>.

2.5 Právní úprava a financování pozice sociálního pedagoga

Jak již bylo uvedeno výše, pozice sociálního pedagoga doposud není jasně legislativně ukotvena, což ovlivňuje i její financování.

První impulzy ohledně legislativního ukotvení sahají do roku 2011 a do dnešního dne se o něj pokusila řada dalších subjektů např.: Asociace vzdělavatelů v sociální pedagogice (AVSP) a Asociace sociálních pedagogů (ASOCP). Právě ASOCP, která vznikla v roce 2022, má za jeden z hlavních cílů zařazení sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky.¹²⁸

Je zde snaha o to, aby měli sociální pedagogové obdobné možnosti jako ostatní pedagogičtí pracovníci tzn. stejné množství dovolené, volno pro další vzdělávání a v neposlední řadě plat odpovídající náročnosti pozice pedagogického pracovníka.¹²⁹

Právě financování této pozice je v současné době značně nejednotné. Není jasné, podle jaké tabulky, a také z jakých zdrojů sociálního pedagoga financovat. Zařazení sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky by tento problém vyřešilo.

V současnosti je možné financovat pozici sociálního pedagoga z několika různých zdrojů nejčastěji např.: *Operačním programem Jan Amos Komenský (OP JAK)* tzv. „Šablony“, dále prostřednictvím *Operačního programu zaměstnanost plus*, prostřednictvím zřizovatele či v rámci navržené podpůrných opatření od školního poradenského zařízení. Dále je také možnost pozici financovat z projektu *Podpora rovných příležitostí*.¹³⁰

Jiří Daněk s Janem Šmídou zmiňují celkem devět možností financování.¹³¹

Vzhledem k tomu, že jsou finance na tuto pozici nejčastěji zajišťovány z různých projektů, které mají omezené trvání, vnáší to do práce sociálního pedagoga značnou nejistotu. Jeho

¹²⁸ DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. *Školní sociální pedagog*. 2024b Dostupné z: <https://sancedetem.cz/skolni-socialni-pedagog>.

¹²⁹ MAJCÍKOVÁ, Klára. *PODCAST 44: Aktivita Asociace sociálních pedagogů v České republice*. Národní pedagogický institut. 2023. Dostupné z: <https://zapojevsechny.cz/clanek/podcast-44-aktivita-asociace-socialnich-pedagogu-v-ceske-republice>.

¹³⁰ MAJCÍKOVÁ, Klára. *PODCAST 44: Aktivita Asociace sociálních pedagogů v České republice*. Národní pedagogický institut. 2023. Dostupné z: <https://zapojevsechny.cz/clanek/podcast-44-aktivita-asociace-socialnich-pedagogu-v-ceske-republice>.

¹³¹ DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. *Školní sociální pedagog*. 2024b Dostupné z: <https://sancedetem.cz/skolni-socialni-pedagog>.

působení je závislé na tom, zda ně něj v daném školním roce budou finance a není tedy stálou posilou pedagogického sboru.

Nejasnost financování této pozice souvisí i s tím, že sociální pedagog není zařazen do katalogu prací.¹³²

Rozhodnutí o tom, podle jaké tabulky se bude financovat je plně v kompetenci ředitele školy. Což v praxi znamená, že může být zařazen do platové tabulky č. 2 jako sociální pracovník ve školách a školských zařízeních, ale také do tabulky č. 1 jako nepedagogický pracovník, kde jsou zařazeni např.: uklízečky, kuchařky, školníci apod. Finanční rozdíl mezi těmito zařazeními je značný a neodpovídá finančnímu ohodnocení ostatních pedagogických pracovníků.¹³³

Nejnovější informace, které přinesla ASOCP na konci srpna 2024, jsou ze schůzky s Ministerstvem financí (MF) a dalšími odborníky, jež právě na konci srpna proběhla. Schůzka objasnila, že MF není proti začlenění sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky.¹³⁴ Tato zjištění jsou nadějí nejen pro ASOCP, ale i pro sociální pedagogy.

¹³² DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. *Školní sociální pedagog*. 2024b Dostupné z: <https://sancedetem.cz/skolni-socialni-pedagog>.

¹³³ ASOCP. *Platové ohodnocení Sociálního pedagoga ve škole. Jaký plat má Sociální pedagog?* 2023a. Dostupné z: <https://asocp.cz/asocp/platove-ohodnoceni-socialniho-pedagoga-ve-skole-jaky-plat-ma-socialni-pedagog/>.

¹³⁴ ASOCP. *Platové ohodnocení Sociálního pedagoga ve škole. Jaký plat má Sociální pedagog?* 2023a. Dostupné z: <https://asocp.cz/asocp/platove-ohodnoceni-socialniho-pedagoga-ve-skole-jaky-plat-ma-socialni-pedagog/>.

3 Školní poradenské pracoviště

Školní poradenské pracoviště (ŠPP) realizuje poradenské služby podle *vyhlášky č. 72/2005 Sb.* Jeho cílem je poskytovat poradenství a podporu žákům, rodičům a pedagogům přímo v prostorách školy.¹³⁵ Služby jsou poskytovány bezplatně.¹³⁶ Zabezpečení služeb školního poradenského pracoviště je v kompetenci ředitele školy.¹³⁷

Školní poradenské pracoviště se zaměřuje na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, nadané a mimořádně nadané žáky, žáky neprospívající, žáky se sociálním znevýhodněním a žáky z odlišného kulturního prostředí. Dále na prevenci, poradenství v kariérní oblasti (výběr střední školy, volba povolání) a podporu pedagogů, zejména metodicky.¹³⁸

Školní poradenské pracoviště spolupracuje se školními poradenskými zařízeními (ŠPZ), kam řadíme pedagogicko-psychologické poradny (PPP) a speciálně pedagogická centra (SPC).¹³⁹ Speciálně pedagogická centra se dále dělí dle typologie postižení na speciálně pedagogická centra pro: mentálně, tělesně, sluchově, zrakově či kombinovaně postižené, vady řeči, poruchy autistického spektra, specifické poruchy učení, poruchy chování a pro hluchoslepé.¹⁴⁰

Školní poradenská zařízení realizují činnosti v oblasti diagnostiky, metodické podpory a v oblasti informační a poradenské, mezi další služby patří pomoc s volbou profese, odborné činnosti v rámci speciální pedagogiky a psychologie. Poslední jsou činnosti v oblasti výchovně-preventivní.¹⁴¹

¹³⁵ CIKLOVÁ, Kateřina. *Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu: rádce školního metodika prevence*. 2. vyd. Ostrava: Econopress, 2016. ISBN 978-80-905065-9-6.

¹³⁶ NPI. *Školní poradenské pracoviště*. 2018. Dostupné z: <http://www.inkluzevpraxi.cz/kategorie-reditel/1149-povinnosti-skolního-poradenskeho-pracoviste>.

¹³⁷ *Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*

¹³⁸ BĚLÍK, Václav; HOFERKOVÁ, Stanislava a KRAUS, Blahoslav. *Slovník sociální patologie. Pedagogika*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0599-1.

¹³⁹ *Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*

¹⁴⁰ OPEKAROVÁ, Olga. *Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby*. Vyd. 2., upr. a dopl. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-96-9.

¹⁴¹ *Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*

Při poskytování a realizaci jednotlivých služeb musí dodržovat školní poradenská zařízení i školní poradenská pracoviště pravidla, která stanovuje Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Jedná se o tato: zachovávat etické zásady, plnit účel poradenských služeb, informovat žáka a jeho rodiče o poskytovaných službách, jejich průběhu a výsledcích, spolupracovat s dalšími institucemi, služby přizpůsobit individuálně (na míru potřebám daného žáka), vyhodnocovat efektivitu navrhovaných opatření a sledovat jejich průběh, předávat žákovi a jeho rodičům zprávy z jednotlivých vyšetření (speciálně-pedagogických, psychologických).¹⁴²

Pro efektivní fungování týmu školního poradenského pracoviště je potřeba vymezit role a kompetence jednotlivých členů. Důležité je také definovat náplň práce, vedoucího školního poradenského pracoviště a roli vedení školy vůči školnímu poradenskému pracovišti. Předpokladem pro kvalitní práci je odbornost a požadované vzdělání pro konkrétní pozice, dále také spolupráce a vzájemná informovanost mezi jednotlivými členy.¹⁴³

Tým školního poradenského pracoviště je tvořen výchovným poradcem, metodikem prevence, školním speciálním pedagogem a školním psychologem.¹⁴⁴ Pro potřeby naší práce se budeme zabývat složením ŠPP dle Miovského, neboť složení může být různé, sociálního pedagoga do této kapitoly již nezahrnujeme, jelikož je popsán v samostatné kapitole 2.

Knotová však doplňuje, že do týmu mohou být zapojeni i další členové jako jsou učitelé výchovných předmětů a třídní učitelé, vše záleží na okolnostech v dané škole.¹⁴⁵ Podle Hopfa by však mělo být cílem „rozšíření vzdělávání a doškolení všech učitelů v oblasti poradenství.“¹⁴⁶

¹⁴² Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

¹⁴³ CIKLOVÁ, Kateřina. *Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu: rádce školního metodika prevence*. 2. vyd. Ostrava: Econopress, 2016. ISBN 978-80-905065-9-6.

¹⁴⁴ MIOVSKÝ, Michal a kol. *Prevence rizikového chování ve školství*. Vyd. 2., přeprac. a dopl. Monografie. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-391-4.

¹⁴⁵ KNOTOVÁ, Dana a kol. *Školní poradenství. Pedagogika*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4502-2.

¹⁴⁶ HOPF, Arnulf. *Sociální pedagogika pro učitele: pomoc pro každý všední den ve škole*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2001. ISBN 80-7290-053-6. s. 132.

3.1 Výchovní poradce

Výchovní poradce je odborník, jenž absolvoval specializační studium pro výchovní poradce v rozsahu alespoň 250 hodin.¹⁴⁷ Vstupní předpoklady pro studium výchovního poradenství jsou magisterské vzdělání pedagogického oboru a minimálně dvouletá pedagogická praxe, tzn. kvalifikovaným výchovným poradcem může být pouze vystudovaný učitel.¹⁴⁸

Výchovnímu poradci-učiteli se podle počtu žáků (velikosti školy) snižuje počet hodin přímé pedagogické činnosti v rozmezí od jedné do pěti hodin týdně.¹⁴⁹

Mezi hlavní činnosti výchovního poradce patří: kariérové poradenství, integrace nadaných žáků a integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.¹⁵⁰ Koordinace tvorby individuálních vzdělávacích plánů (IVP) a dohled nad jejich dodržováním a realizací v praxi.¹⁵¹ Metodická pomoc s plány pedagogické podpory (PLPP) a spolupráce s Úřadem práce v rámci skupinových návštěv a poskytování informací žákům a jejich rodičům.¹⁵²

Dále řešení problémů se školní docházkou a problémových situací ve škole,¹⁵³ metodická a informační činnost, vedení dokumentace.¹⁵⁴

Výchovní poradce může také realizovat exkurze, komunikuje s dalšími institucemi a aktivně se podílí na svolávání výchovných komisí.¹⁵⁵

¹⁴⁷ Vyhláška č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků

¹⁴⁸ KPS FF UK. *Studium pro výchovní poradce*. 2024. Dostupné z: <https://kps.ff.cuni.cz/cs/ucitelstvi/odborne-specializacni-a-kvalifikacni-kurzy/studium-pro-vychovne-poradce/>.

¹⁴⁹ Nařízení vlády č. 75/2005 Sb. o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovní, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků

¹⁵⁰ CIKLOVÁ, Kateřina. *Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu: rádce školního metodika prevence*. 2. vyd. Ostrava: Econopress, 2016. ISBN 978-80-905065-9-6.

¹⁵¹ MICHALÍK, Jan; BASLEROVÁ, Pavlína a FELCMANOVÁ, Lenka. *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění: obecná část*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4654-7.

¹⁵² Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

¹⁵³ KNOTOVÁ, Dana a kol. *Školní poradenství. Pedagogika*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4502-2.

¹⁵⁴ OPEKAROVÁ, Olga. *Kapitoly z výchovního poradenství: školní poradenské služby*. Vyd. 2., upr. a dopl. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-96-9.

¹⁵⁵ NÚV. *Výchovní poradce*. Nedatováno. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/projekty/rspp/vychovny-poradce.html>.

Výchovní poradci jsou také základním propojovacím prvkem školy, pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogického centra.¹⁵⁶

3.2 Metodik prevence

Metodik prevence je stejně jako výchovný poradce absolventem specializačního studia v délce trvání 250 hodin, v tomto případě se jedná o specializační studium v oblasti prevence sociálně patologických jevů.¹⁵⁷ Stejně jako výchovný poradce je metodik prevence jeden z učitelů pedagogického sboru.¹⁵⁸ Metodikovi prevence se však počet hodin přímé pedagogické činnosti nesnižuje, náleží mu však speciální příplatek ve výši 1000-2000 Kč podle §133 *Zákoníku práce*.¹⁵⁹

Hlavním úkolem metodika prevence je tvorba minimálního preventivního programu a dohled nad jeho dodržováním. Program se tvoří na aktuální školní rok vždy nově, na jeho obsahu se podílí i ostatní pedagogičtí pracovníci a navazuje na strategie a priority v oblasti prevence dané školy, jež jsou v souladu se školním vzdělávacím programem.¹⁶⁰

Činnosti metodika prevence se dělí na informační, poradenské, metodické a koordinační.¹⁶¹ Jedná se o realizaci preventivních aktivit v oblastech „záškoláctví, závislostí, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, rasismu a xenofobie, prekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších projevů rizikového chování.“¹⁶² Dále metodické vedení v preventivní oblasti, individuální či skupinová práce se žáky, vedení dokumentace, informace o preventivních programech a

¹⁵⁶ VÁGNEROVÁ, Marie. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha: Karolinum – nakladatelství Univerzity Karlovy, 2005. ISBN 80-246-1074-4.

¹⁵⁷ *Vyhláška č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků*

¹⁵⁸ MIOVSKÝ, Michal a kol. *Prevence rizikového chování ve školství*. Vyd. 2., přeprac. a dopl. Monografie. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-391-4.

¹⁵⁹ CIKLOVÁ, Kateřina. *Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu: rádce školního metodika prevence*. 2. vyd. Ostrava: Econopress, 2016. ISBN 978-80-905065-9-6.

¹⁶⁰ KNOTOVÁ, Dana a kol. *Školní poradenství. Pedagogika*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4502-2.

¹⁶¹ PROCHÁZKA, Miroslav. *Metodik prevence a jeho role na základní škole*. Praha: Pasparta, 2019. ISBN 978-80-88290-28-5.

¹⁶² *Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, příloha č. 3*

zařízeních apod.¹⁶³ Navrhování opatření a řešení již propuknutých rizikových jevů a spolupráce s dalšími institucemi.¹⁶⁴

Metodik prevence vychází ve své práci ze základního strategického dokumentu od MŠMT, jímž je *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027*.¹⁶⁵ Řídí se také metodickými dokumenty vydanými MŠMT.

3.3 Speciální pedagog

Speciální pedagog získal svou kvalifikaci studiem magisterského oboru zaměřeného na speciální pedagogiku, případně pedagogickým oborem a rozšířením odborné kvalifikace o speciální pedagogiku, jak stanoví *zákon č. 563/2004, § 18*.

Vzhledem k inkluzivnímu pojetí školství je v dnešní době role speciálního pedagoga nezastupitelná.¹⁶⁶ Výchovně-vzdělávací podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří jsou integrováni do základních škol, je také hlavním cílem práce speciálního pedagoga.¹⁶⁷ Žáci se se speciálními vzdělávacími potřebami mají různá omezení např.: v komunikaci, chování, učení či nějaký jiný handicap.¹⁶⁸ Neobejdou se bez podpůrných opatření, tzn. přizpůsobení vzdělání jejich specifickým potřebám (zdravotnímu stavu, kulturním podmínkám aj.) Podpůrná opatření se dělí do pěti stupňů.¹⁶⁹

¹⁶³ Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

¹⁶⁴ PROCHÁZKA, Miroslav. *Metodik prevence a jeho role na základní škole*. Praha: Pasparta, 2019. ISBN 978-80-88290-28-5.

¹⁶⁵ PROCHÁZKA, Miroslav. *Metodik prevence a jeho role na základní škole*. Praha: Pasparta, 2019. ISBN 978-80-88290-28-5.

¹⁶⁶ HURYCHOVÁ, Eva a PTÁČKOVÁ, Blanka. *Sociální práce ve školství. Pedagogika*. Praha: Grada, 2022. ISBN 978-80-271-3313-0.

¹⁶⁷ POTMĚŠILOVÁ, Petra. *Speciální pedagogika nejen pro sociální pedagogy*. Praha: Parta, 2013. ISBN 978-80-7320-179-1.

¹⁶⁸ KOLÁŘ, Zdeněk a kol. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.

¹⁶⁹ *Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*

Speciální pedagogové ve škole samostatně pracují pouze se žáky, kteří mají stupeň podpory jedna, u stupňů dva až pět pracují vždy ve spolupráci se školním poradenským zařízením.¹⁷⁰

Mezi činnosti školního speciálního pedagoga řadíme depistáž žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, diagnostiku speciálně-vzdělávacích potřeb žáka, stanovení problémové situace a doporučení podpory např. vyšetření v PPP, dále intervence – vzdělávací speciálněpedagogické činnosti, činnosti stimulační, reedukační či kompenzační, individuální či skupinovou práci se žáky. Dále spolupráci na tvorbě IVP a metodické a koordinační činnosti.¹⁷¹ Speciální pedagogové také metodicky vedou asistenty pedagoga.¹⁷²

3.4 Školní psycholog

Předpokladem pro výkon práce školního psychologa je absolvování magisterského oboru psychologie. Školní psycholog je pedagogickým pracovníkem.¹⁷³

Působí přímo ve škole, pracuje s pedagogy, rodiči i žáky.¹⁷⁴

Posláním školního psychologa je zejména pozitivní rozvoj školy jako bezpečného prostředí a zaměření na školu jako na systém.¹⁷⁵

Činnosti školního psychologa jsou v oblasti diagnostické, poradenské, konzultační, intervenční, metodické a vzdělávací. Patří k nim depistáž žáků se specifickými poruchami učení, depistáž nadaných žáků, screeningy, dotazníky a pozorování, práce s klimatem třídy, diagnostika, individuální, skupinová i komunitní práce se žáky, krizová intervence,

¹⁷⁰ MICHALÍK, Jan; BASLEROVÁ, Pavlína a FELCMANOVÁ, Lenka. *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění: obecná část*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4654-7.

¹⁷¹ KNOTOVÁ, Dana a kol. *Školní poradenství. Pedagogika*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4502-2.

¹⁷² *Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*

¹⁷³ *Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů*

¹⁷⁴ KOLÁŘ, Zdeněk a kol. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.

¹⁷⁵ KNOTOVÁ, Dana a kol. *Školní poradenství. Pedagogika*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4502-2.

metodická podpora pedagogům, preventivní aktivity, přednášky a vzdělávací akce pro rodiče, informační činnosti a vedení dokumentace.¹⁷⁶

Činnosti zmíněných poradenských pracovníků v této kapitole jsou komplexně popsány v příloze 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

¹⁷⁶ Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

4 Výzkumné šetření

4.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je zjistit, jaká je role sociálního pedagoga v týmu školního poradenského pracoviště.

Dílčí cíle výzkumu:

- Zjistit, jakým činnostem se sociální pedagog věnuje v porovnání s ostatními členy školního poradenského pracoviště.
- Zjistit, jakým žákům se sociální pedagog věnuje v porovnání s ostatními členy školního poradenského pracoviště.
- Zjistit, jakým způsobem je vnímána prestiž pozice sociálního pedagoga.
- Zjistit, jakou formou práce sociální pedagog pracuje.

4.2 Výzkumné otázky

V rámci výzkumu byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

1. Jakým oblastem se v porovnání s ostatními členy školního poradenského pracoviště sociální pedagog věnuje?
2. S jakými žáky v porovnání s ostatními členy školního poradenského pracoviště sociální pedagog pracuje?
3. Jakým způsobem je vnímána prestiž pozice sociálního pedagoga?
4. Jaká je forma práce sociálního pedagoga?

4.3 Metodologie

Vzhledem k cíli práce je zvolen kvantitativní výzkum. „*Kvantitativní výzkum pracuje s číselnými údaji. Zjišťuje množství, rozsah nebo frekvenci výskytu jevů, resp. jejich míru (stupeň).*“¹⁷⁷ Výzkumník je u kvantitativního výzkumu nestranný a zachovává si odstup. Při sběru dat nemusí přijít s respondenty do osobního kontaktu. Kvantitativní výzkum se zaměřuje na větší počet respondentů a směřuje k zevšeobecnění výsledků.¹⁷⁸

Výzkumný problém této práce je deskriptivní (popisný), ve výzkumu zjišťujeme: „Jaká je pozice sociálního pedagoga v týmu školního poradenského pracoviště?“

Deskriptivní problémy se zabývají popisem určitými jevy či situacemi, jejich výskytem či stavem. Snaží se najít odpověď na otázku „jaké to je“? Užívá se výzkumných metod jako je interview, pozorování, škálování a dotazník.¹⁷⁹

Pro sběr dat je použita technika dotazníku. Jedná se o „*způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.*“¹⁸⁰ Dotazník je vhodným nástrojem pro získání dat od většího množství respondentů.¹⁸¹ Dotazník byl vytvořen na platformě Google Forms a poté distribuován sociálním pedagogům. Dotazník obsahuje celkem 17 položek.

Dotazník je rozdělen na tři části. Ve vstupní části je popsán cíl výzkumu. Je zde uveden kontakt na výzkumníka. Jsou zde také informace o výzkumu, podmínkách účasti apod. Poté následují jednotlivé položky dotazníku. V poslední části je uvedeno poděkování za účast a spolupráci při výzkumu.

V dotazníku jsou využity uzavřené a polouzavřené otázky. Uzavřené otázky obsahují odpovědi, ze kterých si respondent vybírá a poté odpovědi označuje, u polouzavřených otázek je kromě výběru možností uvedena i varianta „Jiné“ a respondent, tak může svou odpověď doplnit sám.¹⁸²

¹⁷⁷ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6. s. 31.

¹⁷⁸ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

¹⁷⁹ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

¹⁸⁰ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6. s. 99.

¹⁸¹ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualiz. vyd. Pedagogika. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.

¹⁸² GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

Výzkum je koncipovaný z úhlu pohledu sociálního pedagoga. To znamená, že oblasti praxe a typy žáků, se kterými pracují ostatní členové školního poradenského pracoviště jsou popsány z pohledu sociálních pedagogů zapojených do výzkumu nikoliv z pohledu členů školního poradenského pracoviště.

Podle charakteru dat a dílčích cílů jsem ve své práci zvolila pro zpracování dat popisnou statistiku. Cíle práce mají mapovat současnou situaci. Vzhledem k tomu, že tato oblast není v současné době podrobně zmapována, volím popisnou statistiku s výstupy ve formě tabulek a grafů.

Popisná statistika předává informace ze získaných dat a poskytuje prostředky pro popis výsledků – číselné údaje, tabulky, grafy.¹⁸³

¹⁸³ HENDL, Jan. *Základy matematiky, logiky a statistiky pro sociologii a ostatní společenské vědy v příkladech*. 2., rozš. vyd. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4869-9.

4.4 Výběr respondentů

Výzkumným vzorkem jsou sociální pedagogové působící na základní škole v České republice. Pro získání co největšího počtu odpovědí byli respondenti osloveni více způsoby. Byla kontaktována Asociace sociálních pedagogů, která s distribucí dotazníku pomohla. Dotazník nasdílela na svém facebookovém profilu. Dotazník byl nasdílen ještě do dvou dalších facebookových skupin sdružujících sociální pedagogy.

Sociální pedagogové byly osloveni také prostřednictvím e-mailu. V atlasu školství byly vyhledány veškeré základní školy v České republice. Poté proběhla analýza webových stránek těchto škol, z níž byly vybrány školy, které pozici sociálního pedagoga mají a zde uvedení sociální pedagogové byli poté přímo osloveni. Sběr dat probíhal během podzimu roku 2024.

Dotazník vyplnilo celkem 109 lidí, z toho 5 bylo vyřazeno z důvodu, že ve školním poradenském pracovišti zastávalo jinou pozici než pozici sociálního pedagoga a nesplňovalo tak podmínky pro účast ve výzkumu.

Počet respondentů relevantních pro účely výzkumu je 104.

4.5 Výsledky

Tabulka 1: Pohlaví a věkové rozložení respondentů

	19-25 let	26-35 let	36-45 let	46-60 let	61 a víc let
Žena	8	29	32	22	1
Muž	1	2	3	6	0

Zdroj: vlastní

Do výzkumu se zapojilo celkem 104 sociálních pedagogů. Počet žen zapojených do výzkumu výrazně převyšuje počet mužů. Žen se do výzkumu zapojilo 92 a mužů 12.

Nejvíce respondentek bylo ve věku 36-45 let, konkrétně 32. Druhou nejvíce početnou skupinou byly ženy ve věku 26-35 let, celkem jich dotazník vyplnilo 29. Na třetím místě jsou ženy ve věku 46-60 let, kterých bylo 22. Ve věku 19-25 let vyplnilo dotazník 8 žen, nad 61 let pouze 1 žena.

Do výzkumu se zapojilo nejvíce mužů ve věkové kategorii 46-60 let, celkem 6. Dále 3 muži ve věkové kategorii 36-45 let, dva muži ve věku 26-35 let a pouze 1 muž ve věku 19-25 let. Do výzkumu se nezapojil žádný muž starší 61 let.

Výzkumu se zúčastnili respondenti z těchto krajů České republiky v následujícím počtu:

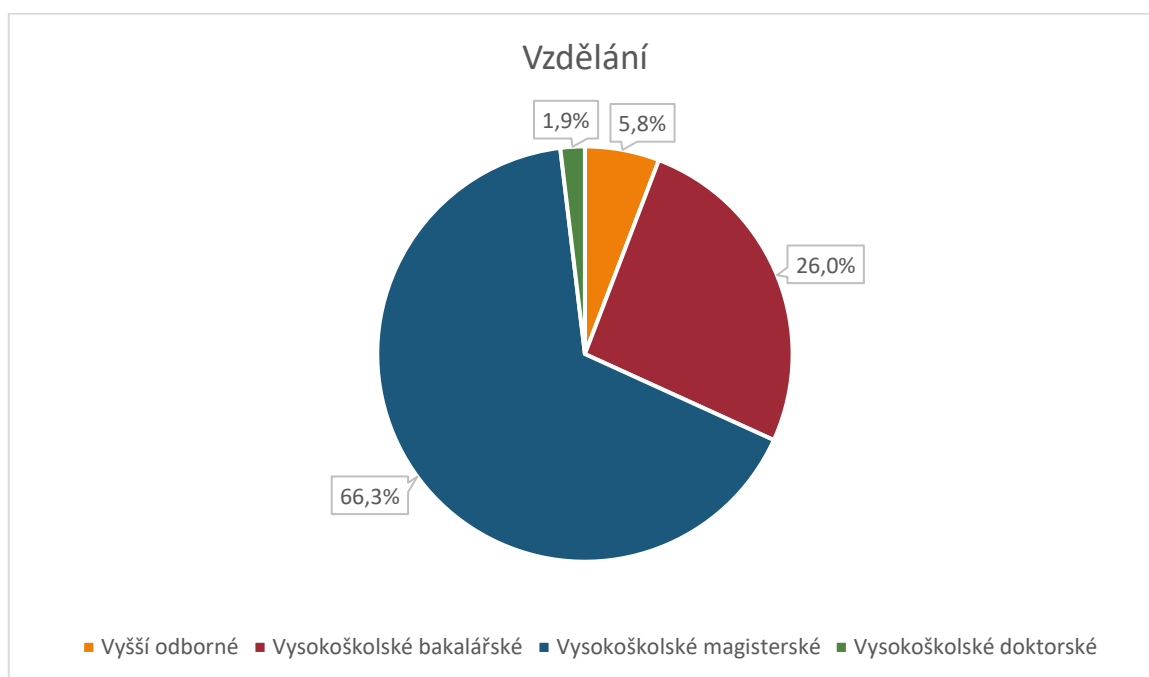
Tabulka 2: Kraje

Název kraje:	Počet respondentů:
Hlavní město Praha	14
Středočeský kraj	14
Jihočeský kraj	6
Plzeňský kraj	2
Karlovarský kraj	4
Ústecký kraj	16
Liberecký kraj	3
Královehradecký kraj	4
Pardubický kraj	2
Kraj Vysočina	3
Jihomoravský kraj	11
Zlínský kraj	5
Olomoucký kraj	0
Moravskoslezský kraj	20

Zdroj: vlastní

Nejvíce respondentů je z Moravskoslezského kraje, celkem 20. Na druhém místě je Ústecký kraj se 16 respondenty, na třetím místě je shodně umístěn Středočeský kraj se 14 respondenty a hlavní město Praha se 14 respondenty. Jihomoravský kraj s 11 respondenty je na čtvrtém místě. Poté následuje Jihočeský kraj se 6 respondenty, Zlínský kraj s 5 respondenty, dále shodně se 4 respondenty Karlovarský a Královehradecký kraj, poté Liberecký kraj se 3 respondenty, Plzeňský kraj se 2 respondenty a Pardubický kraj také se 2 respondenty. Pouze z Olomouckého kraje se nezúčastnil žádný respondent.

Graf 1: Vzdělání

Zdroj: vlastní

Respondenti měli nejčastěji vysokoškolské vzdělání magisterské, celkem 66,3 % (69) respondentů, vysokoškolské bakalářské 26 % (27) respondentů, dále vyšší odborné 5,8 % (6) respondentů a 1,9 % (2) respondenti měli vysokoškolské doktorské vzdělání.

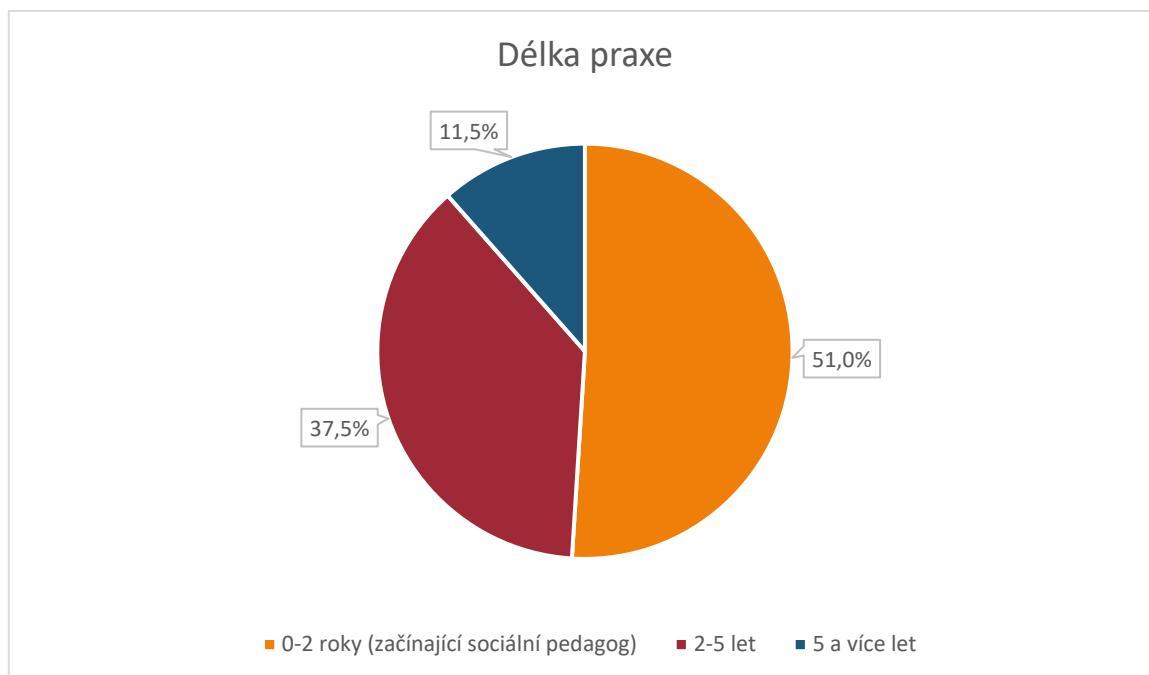
Tabulka 3: Obory vzdělání

Název oboru:	Počet respondentů:
Sociální pedagogika	55
Sociální práce	31
Kombinace Sociální pedagogiky a Sociální práce	8
Speciální pedagogika	3
Kombinace Sociální pedagogiky a Speciální pedagogiky	1
Kombinace Sociální práce a Resocializační pedagogiky	1
Kombinace Sociální pedagogiky a Učitelství	1
Sociální pedagogika a poradenství	1
Sociální patologie a prevence	1
Vychovatelství – etopedie	1
Resocializační pedagogika	1

Zdroj: vlastní

Nejčastějším vystudovaným oborem je Sociální pedagogika, kterou vystudovalo celkem 55 respondentů. Sociální práci vystudovalo 31 respondentů. 8 respondentů vystudovalo kombinaci obou těchto oborů, tzn. kombinaci sociální pedagogiky a sociální práce. 3 respondenti vystudovali obor Speciální pedagogika. Následující obory absolvoval pouze 1 respondent: Kombinaci Sociální pedagogiky a Speciální pedagogiky, kombinaci Sociální práce a Resocializační pedagogiky, kombinaci Sociální pedagogiky a Učitelství, Sociální pedagogiku a poradenství, Sociální patologii a prevenci, Vychovatelství-etopedii, Resocializační pedagogiku.

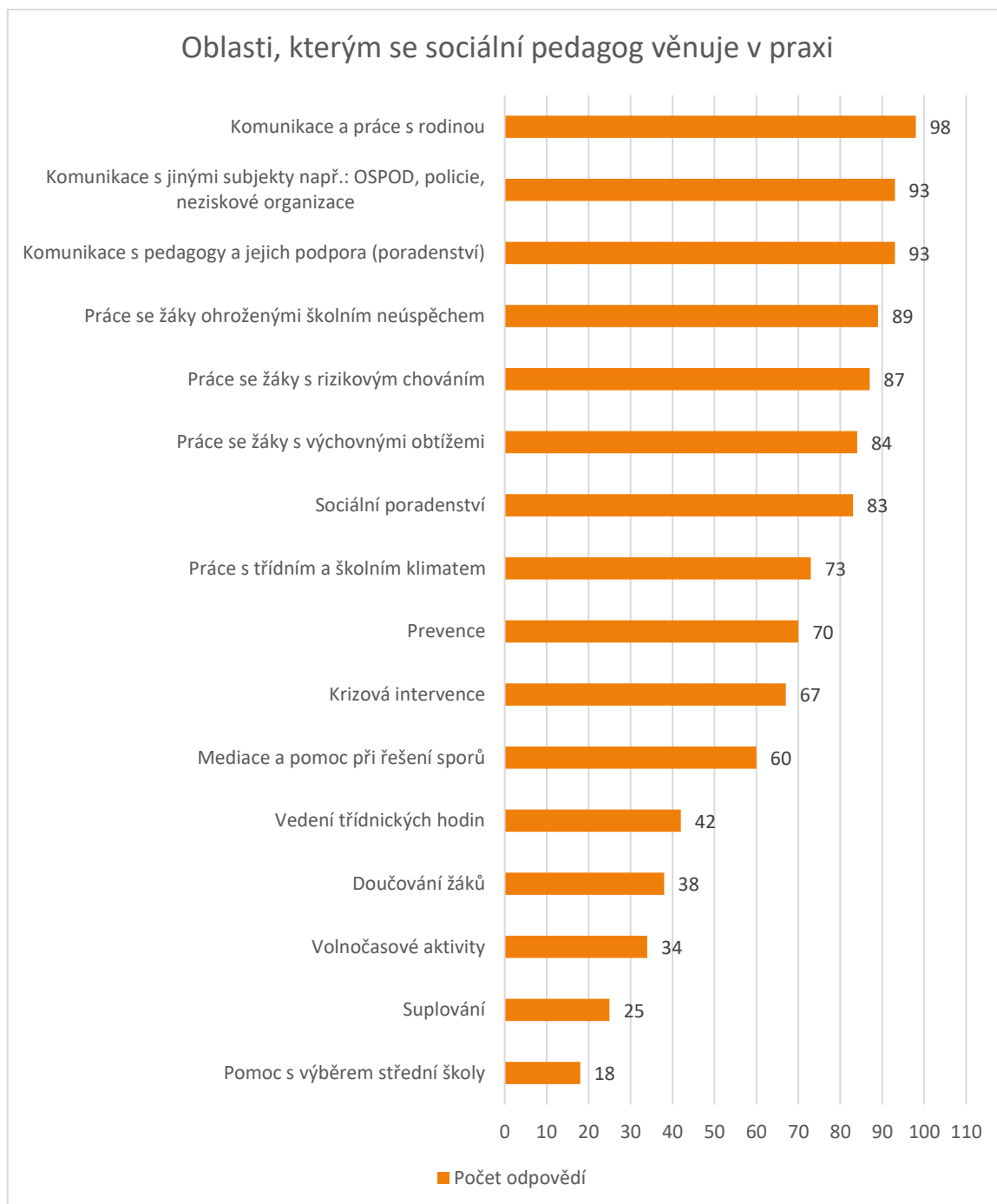
Graf 2: Délka praxe

Zdroj: vlastní

Nejvíce respondentů 51 % (53) sociálních pedagogů má praxi v délce trvání 0-2 roky, to znamená, že působí jako začínající sociální pedagogové. Praxi dlouhou 2-5 let má celkem 37,5 % (39) sociálních pedagogů a 5 a více let na pozici sociálního pedagoga zastává pouze 11,5 % (12) respondentů.

Graf 3: Oblasti praxe sociálního pedagoga

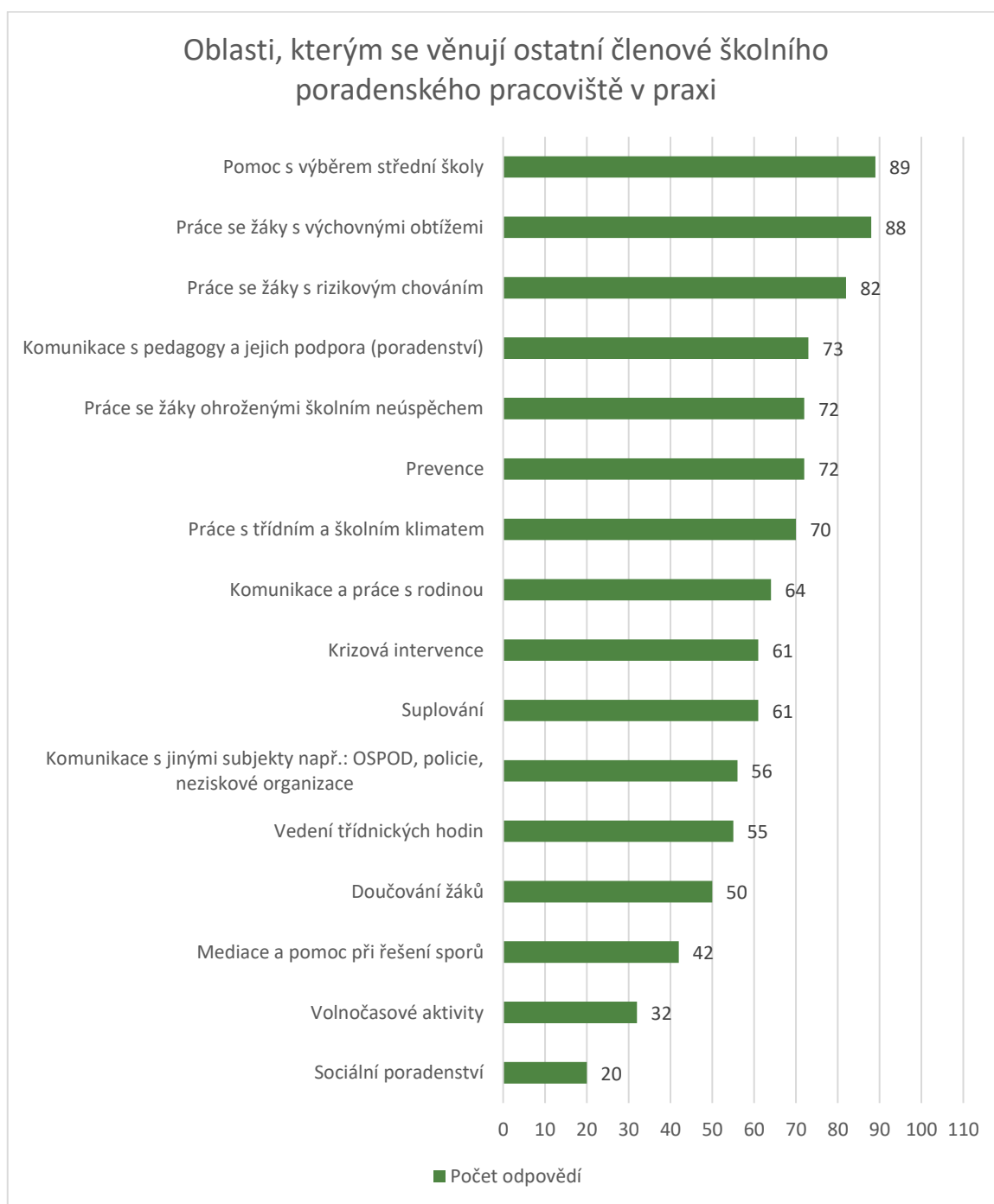

Zdroj: vlastní

Oblastem, kterým se sociální pedagog věnuje v praxi, se v dotazníku zabývala otázka č. 4. Respondenti zde volili oblasti, kterým se ve své práci věnují. Počet možností výběru odpovědí nebyl omezen. Na výběr měli respondenti celkem 16 oblastí.

Z odpovědí vyplývá, že se sociální pedagogové v praxi věnují nejvíce komunikaci a práci s rodinou, tuto odpověď zvolilo 98 ze 104 sociálních pedagogů, dále komunikaci s jinými subjekty např.: OSPOD, policie, neziskové organizace a také komunikaci s pedagogy, jejich podpoře a poradenství, obě tyto možnosti mají shodně 93 odpovědí. Následuje práce se žáky ohroženými školním neúspěchem, celkem 89 odpovědí, práce se žáky s rizikovým chováním, 87 odpovědí a práce se žáky s výchovnými obtížemi, 84 odpovědí. Sociální poradenství obdrželo celkem 83 odpovědí. Práce s třídním a školním klimatem byla označena v 73 odpovědích, prevence v 70 odpovědích. Dále následuje krizová intervence, 67 odpovědí. Mediace a pomoci při řešení sporů se v praxi věnuje 60 respondentů, vedení třídnických hodin 42 respondentů. Doučování žáků má na starosti 38 sociálních pedagogů, volnočasové aktivity 34. Suplování je součástí práce 25 respondentů a nejméně se sociální pedagogové věnují pomoci s výběrem střední školy, pouze 18 odpovědí.

Graf 4: Oblasti praxe ostatních členů školního poradenského pracoviště

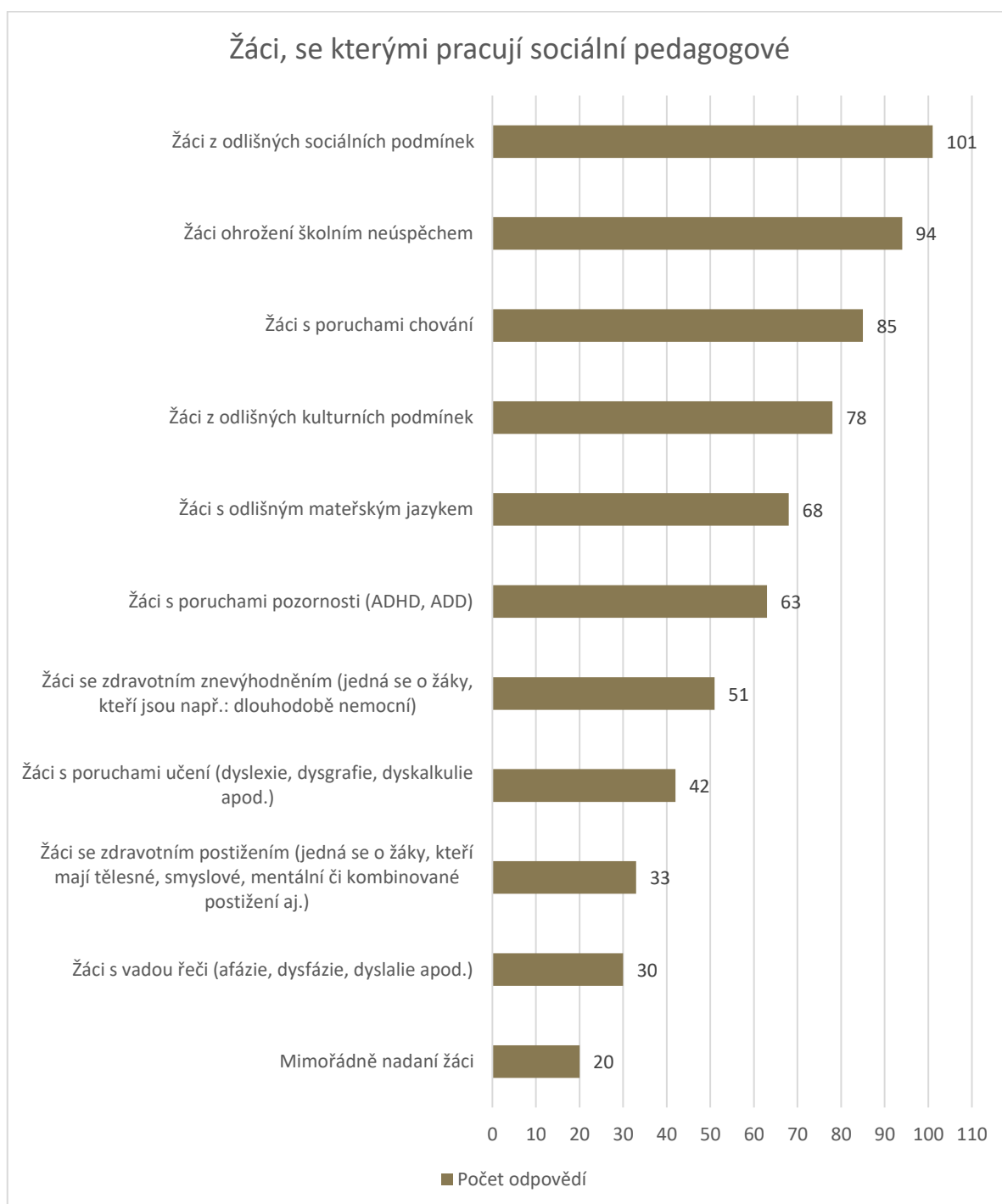

Zdroj: vlastní

Oblastem, kterým se věnují ostatní členové školního poradenského pracoviště v praxi, se v dotazníku zabývala otázka č. 5. Respondenti zde volili oblasti, kterým se ve své práci věnují ostatní členové, se kterými ve školním poradenském pracovišti pracují. Počet možností výběru odpovědí nebyl omezen. Na výběr měli respondenti celkem 16 oblastí.

Pomoc s výběrem střední školy byla označena sociálními pedagogy jako oblast, které se ostatní členové školního poradenského pracoviště věnují nejvíce, celkem 89 odpovědí. O jednu odpověď méně se věnují oblasti práce se žáky s výchovnými obtížemi, celkem 88 odpovědí. Následuje práce se žáky s rizikovým chováním, 82 odpovědí, komunikace s pedagogy, jejich podpora a poradenství se zde objevuje v 73 odpovědích. Prevence získala shodně odpovědí jako práce se žáky ohroženými školním neúspěchem, a to celkem 72 odpovědí, práce s třídním a školním klimatem 70 odpovědí. 64 odpovědí obsahovalo možnost komunikace a práce s rodinou, 61 odpovědí obdržela shodně oblast krizová intervence a oblast suplování. Komunikace s jinými subjekty např.: OSPOD, policie, neziskové organizace byla obsažena v 56 odpovědích. O jednu odpověď méně, 55 odpovědí získala oblast vedení třídnických hodin. Doučování žáků zvolilo 50 respondentů. Mediace a pomoc při řešení sporů 42 respondentů a volnočasové aktivity 32 respondentů. Nejméně často se objevila odpověď sociální poradenství, celkem 20 odpovědí.

Graf 5: Žáci, se kterými pracují sociální pedagogové

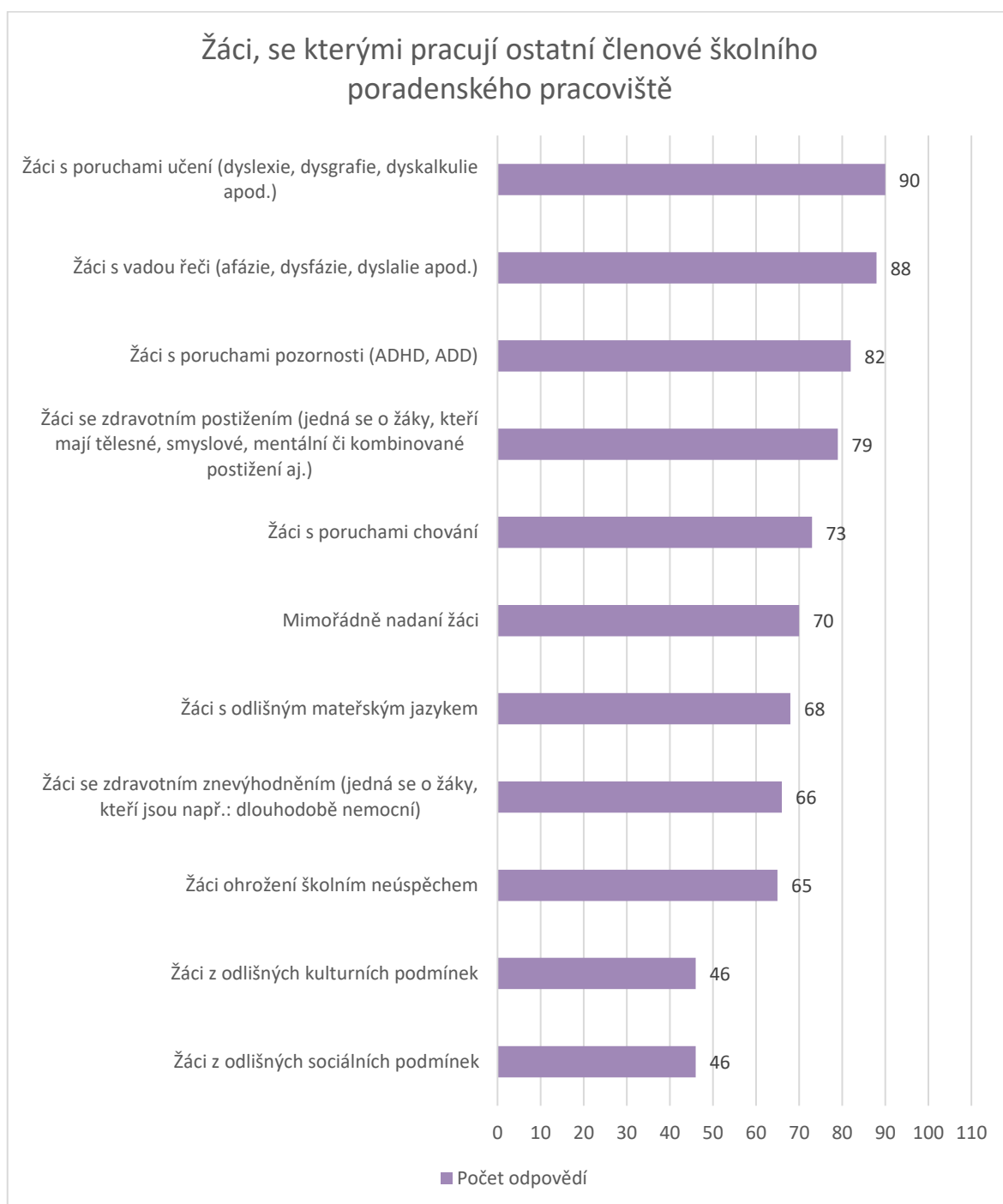

Zdroj: vlastní

Žáky, kterým se sociální pedagog věnuje v praxi, se v dotazníku zabývala otázka č. 6. Respondenti zde volili žáky, kterým se ve své práci věnují. Počet možností výběru odpovědí nebyl omezen. Na výběr měli respondenti celkem 11 typů žáků.

Sociální pedagogové se nejčastěji věnují žákům z odlišných sociálních podmínek, tuto možnost obsahovalo 101 odpovědí ze 104 možných, dále žákům ohroženým školním neúspěchem, celkem 94 odpovědí. 85 odpovědí obsahovalo možnost žáci s poruchami chování. Žákům z odlišných kulturních podmínek se věnuje celkem 78 respondentů a žákům s odlišným mateřským jazykem 68 respondentů. 63 sociálních pedagogů pracuje se žáky s poruchami pozornosti (ADHD, ADD). 51 respondentů pracuje se žáky se zdravotním znevýhodněním, jedná se o žáky, kteří jsou například dlouhodobě nemocní. Následuje 42 odpovědí obsahujících možnost žáci s poruchami učení (dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie apod.), 33 odpovědí se zněním žáci se zdravotním postižením (jedná se o žáky, kteří mají tělesné, smyslové, mentální či kombinované postižení aj.) Se žáky s vadou řeči (afázie, dysfázie, dyslalie apod.) pracuje 30 respondentů. Nejméně pracují sociální pedagogové s mimořádně nadanými žáky, pouze 20 odpovědí.

Graf 6: Žáci, se kterými pracují ostatní členové školního poradenského pracoviště

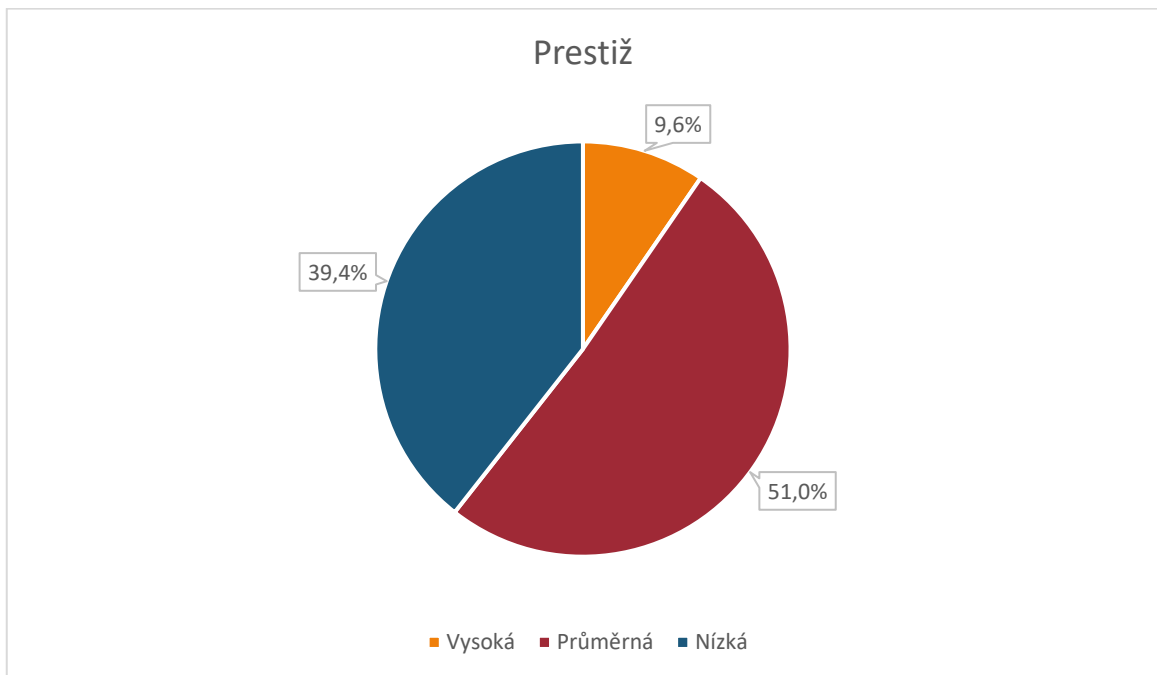

Zdroj: vlastní

Žáky, kterým se věnují ostatní členové školního poradenského pracoviště v praxi, se v dotazníku zabývala otázka č. 7. Respondenti zde volili žáky, kterým se ve své práci věnují kolegové ze školního poradenského pracoviště. Počet možností výběru odpovědí nebyl omezen. Na výběr měli respondenti celkem 11 typů žáků.

Ostatní členové školního poradenského pracoviště se nejčastěji věnují žákům s poruchami učení (dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie apod.), celkem 90 odpovědí. Se žáky s vadou řeči (afázie, dysfázie, dyslalie apod.) se setkáváme v 88 odpovědích, dále následují žáci s poruchami pozornosti (ADHD, ADD), 82 odpovědí. Žáci se zdravotním postižením (jedná se o žáky, kteří mají tělesné, smyslové, mentální či kombinované postižení aj.) se objevují v 79 odpovědích. Následují je žáci s poruchami chování, 73 odpovědí, poté se zde objevují mimořádně nadaní žáci, 70 odpovědí. Další skupinou žáků, se kterými ostatní členové týmu školního poradenského pracoviště pracují, jsou žáci s odlišným mateřským jazykem, 68 odpovědí. Dále se podle respondentů pracuje se žáky se zdravotním znevýhodněním (jedná se o žáky, kteří jsou například dlouhodobě nemocní), celkem 66 odpovědí. Odpověď žáci ohrožení školním neúspěchem se objevila v 65 případech. Nejméně pracují ostatní členové školního poradenského pracoviště se žáky z odlišných kulturních podmínek a se žáky z odlišných sociálních podmínek, shodně 46 odpovědí.

Graf 7: Prestiž

Zdroj: vlastní

Otázka č. 9 se zabývala vnímáním prestiže pozice sociálního pedagoga. Pouze 9,6 % (10) respondentů vnímá vysokou prestiž této pozice. 51 % (53) respondentů považuje prestiž pozice sociálního pedagoga za průměrnou a 39,4 % (41) respondentů za nízkou.

Graf 8: Zvýší zařazení sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky prestiž této profese?

Zdroj: vlastní

82,7 % (86) respondentů si myslí, že by zařazení pozice sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky zvýšilo prestiž této pozice. 11,5 % (12) neví, zda by to mělo na prestiž pozice vliv a 5,8 % (6) respondentů zastává názor, že zařazení sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky nemá vliv na prestiž této pozice.

Graf 9: Vnímání pozice sociálního pedagoga v týmu školního poradenského pracoviště

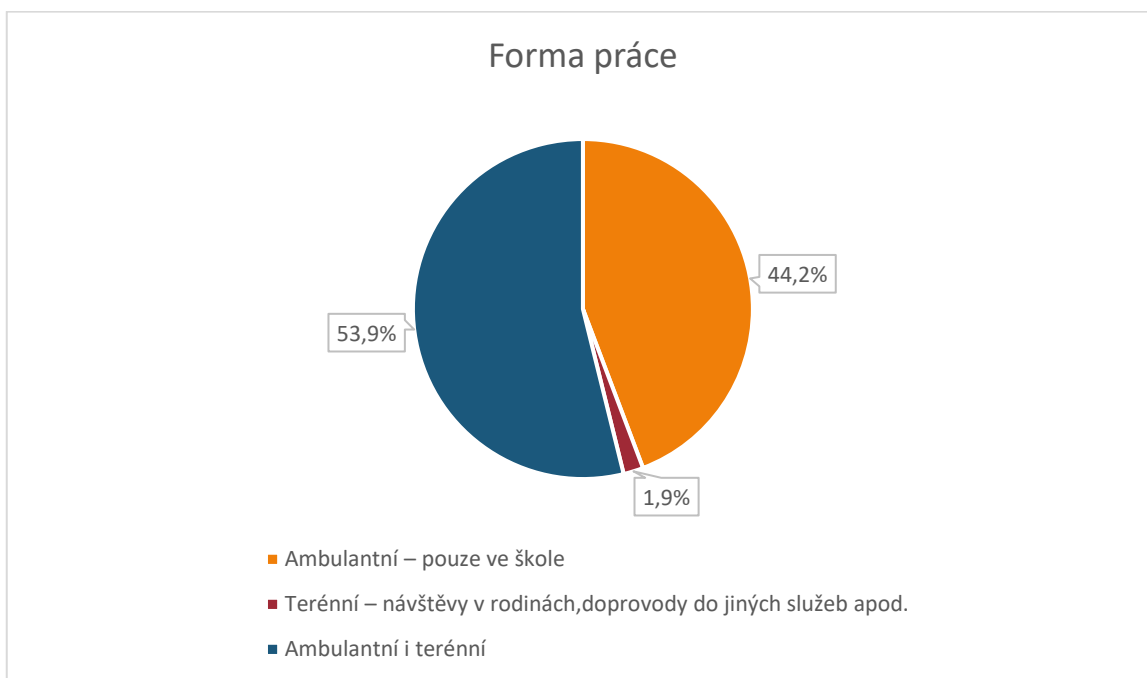

Zdroj: vlastní

Další otázka se zabývá vnímáním nadřazenosti, rovnocennosti či podřadnosti pozice sociálního pedagoga v týmu školního poradenského pracoviště oproti ostatním členům.

1,9 % (2) respondenti vnímají pozici jako nadřazenou. 72,1 % (75) respondentů vnímá pozici jako rovnocennou a 26 % (27) respondentů jako podřadnou oproti ostatním členům školního poradenského pracoviště.

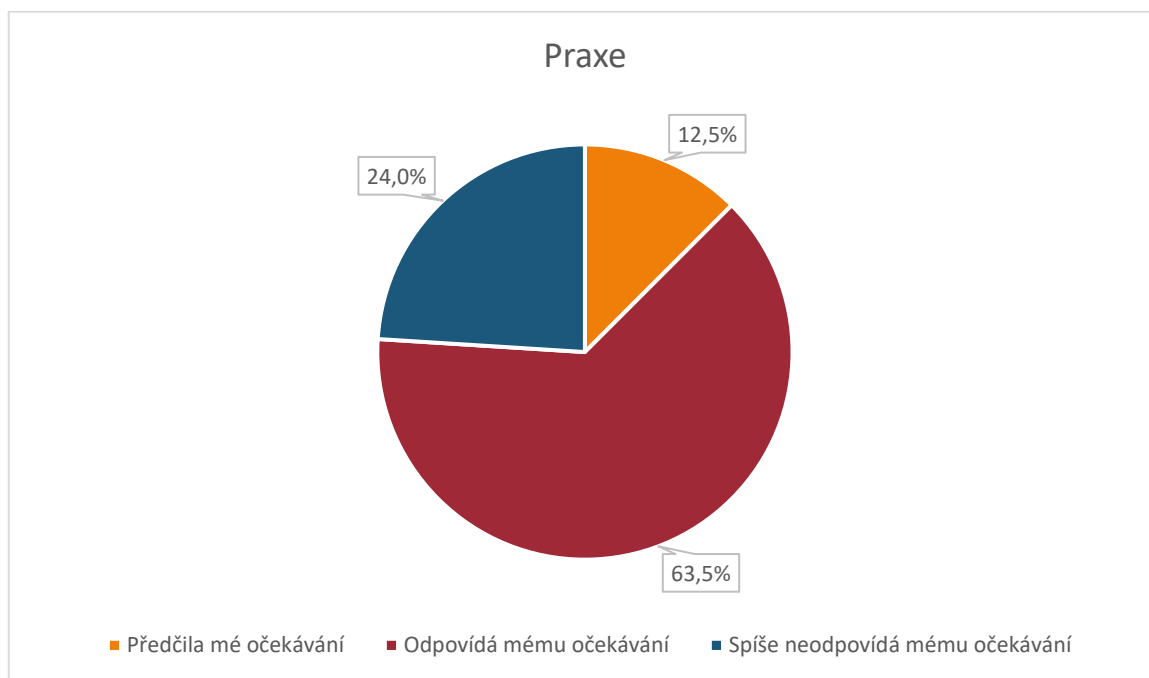
Graf 10: Forma práce

Zdroj: vlastní

44,2 % (46) sociálních pedagogů pracuje ambulantní formou práce – pouze ve škole. Pouze 1,9 % (2) respondenti pracují terénní formou práce – návštěvy v rodinách, doprovody do jiných služeb apod. Kombinací obou způsobů, to znamená ambulantní i terénní formou pracuje nejvíce respondentů 53,9 % (56).

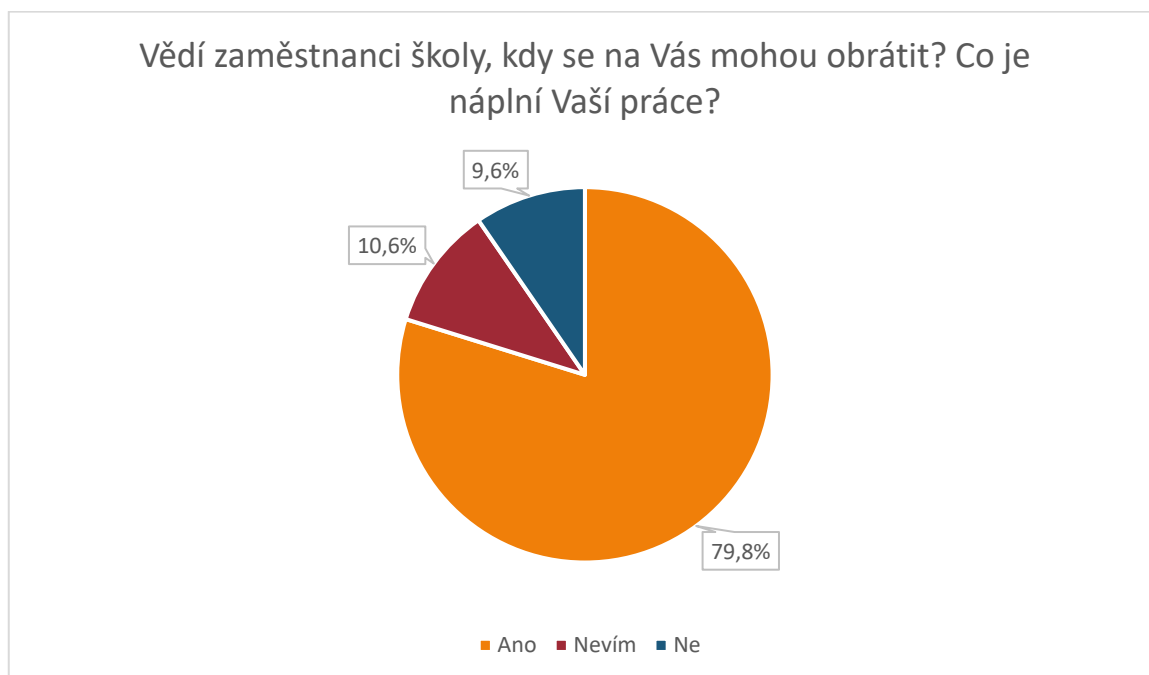
Graf 11: Očekávání od praxe

Zdroj: vlastní

Další otázka se zabývá tím, do jaké míry odpovídá praktické působení na pozici sociálního pedagoga očekáváním, která měli sociální pedagogové před nástupem na tuto pozici. 12,5 % (13) respondentů působení v praxi předčilo jejich očekávání. 63,5 % (66) respondentům se splnila očekávání od praxe a praxe tak odpovídá tomu, co od práce sociálního pedagoga čekali. 24 % (25) mělo od praxe jiná očekávání a praxe spíše neodpovídá jejich představám o této pozici.

Graf 12: Informovanost zaměstnanců školy o náplně práce sociálního pedagoga

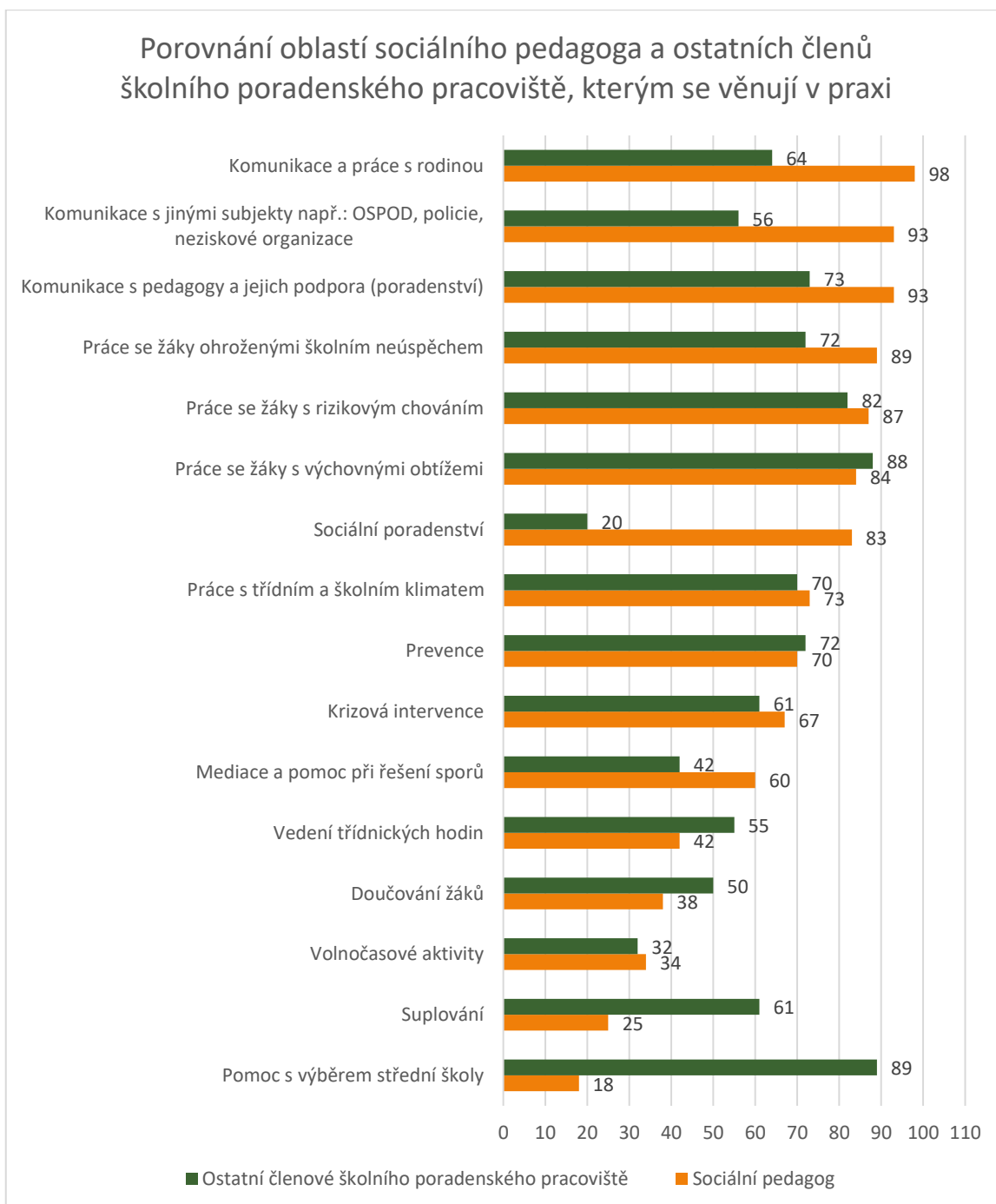
Zdroj: vlastní

Poslední otázka se zabývá informovaností pracovníků školy o náplni práce sociálního pedagoga. Zda zaměstnanci školy vědí, kdy se na sociálního pedagoga mohou obrátit a co je náplní jeho práce. 79,8 % (83) respondentů odpovědělo, že ano. 10,6 % (11) respondentů odpovědělo, že neví a 9,6 % (10) respondentů odpovědělo, že ne.

4.6 Interpretace výsledků

1. Jakým oblastem se v porovnání s ostatními členy školního poradenského pracoviště sociální pedagog věnuje?

Graf 13: Porovnání oblastí praxe sociálního pedagoga a ostatních členů školního poradenského pracoviště

Zdroj: vlastní

Největší rozdíl v počtu odpovědí se vyskytuje u oblastí pomoc s výběrem střední školy (rozdíl 71 odpovědí) a sociální poradenství (63 odpovědí) – 83 respondentů zvolilo sociální poradenství jako oblast činností sociálního pedagoga, ale pouze 20 respondentů jako oblast praxe jiných členů školního poradenského pracoviště. Nejvýraznější je rozdíl u první zmíněné kategorie, a to je pomoc s výběrem střední školy. Této oblasti se věnuje podle respondentů sociální pedagog pouze v 18 případech, oproti tomu ostatní členové školního poradenského pracoviště v 89 případech.

Výraznější rozdíl (37 odpovědí) je patrný v oblasti komunikace s jinými subjekty např.: OSPOD, policie, neziskové organizace - 93 odpovědí sociální pedagog, 56 odpovědí ostatní členové školního poradenského pracoviště. Dále u suplování (rozdíl 36 odpovědí), kdy sociální pedagogové podle respondentů vykonávají tuto činnost pouze v 25 případech oproti 61 počtu případů ostatních členů školního poradenského pracoviště. Obdobný rozdíl (34 odpovědí) je v oblasti, které se sociální pedagogové věnují nejvíce, a to v oblasti komunikace a práce s rodinou, celkem 98 odpovědí, ostatní členové školního poradenského pracoviště se věnují této oblasti v mnohem menší míře než sociální pedagog, pouze 64 odpovědí.

Menší rozdíly jsou patrné v komunikaci s pedagogy, jejich podpoře a poradenství (rozdíl 20 odpovědí). Sociální pedagogové komunikují s pedagogy více (93 odpovědí) než ostatní členové školního poradenského pracoviště (73 odpovědí). Rozdíl 18 odpovědí je patrný u mediace a řešení sporů, počet odpovědí u sociálních pedagogů je 60, u ostatních členů školního poradenského pracoviště 42. Dále jsou menší rozdíly patrné u práce se žáky ohrožené školním neúspěchem (rozdíl 17 odpovědí), sociální pedagogové se v praxi věnují této oblasti častěji, celkem 89 odpovědí oproti 72 odpovědím. Třídnické hodiny se liší o 13 odpovědí, převládá 55 odpovědí u ostatních členů školního poradenského pracoviště oproti 42 odpovědí u sociálních pedagogů. Doučování se liší v 12 případech a častěji je v kompetenci ostatních členů školního poradenského pracoviště (50 odpovědí) než sociálního pedagoga (38 odpovědí).

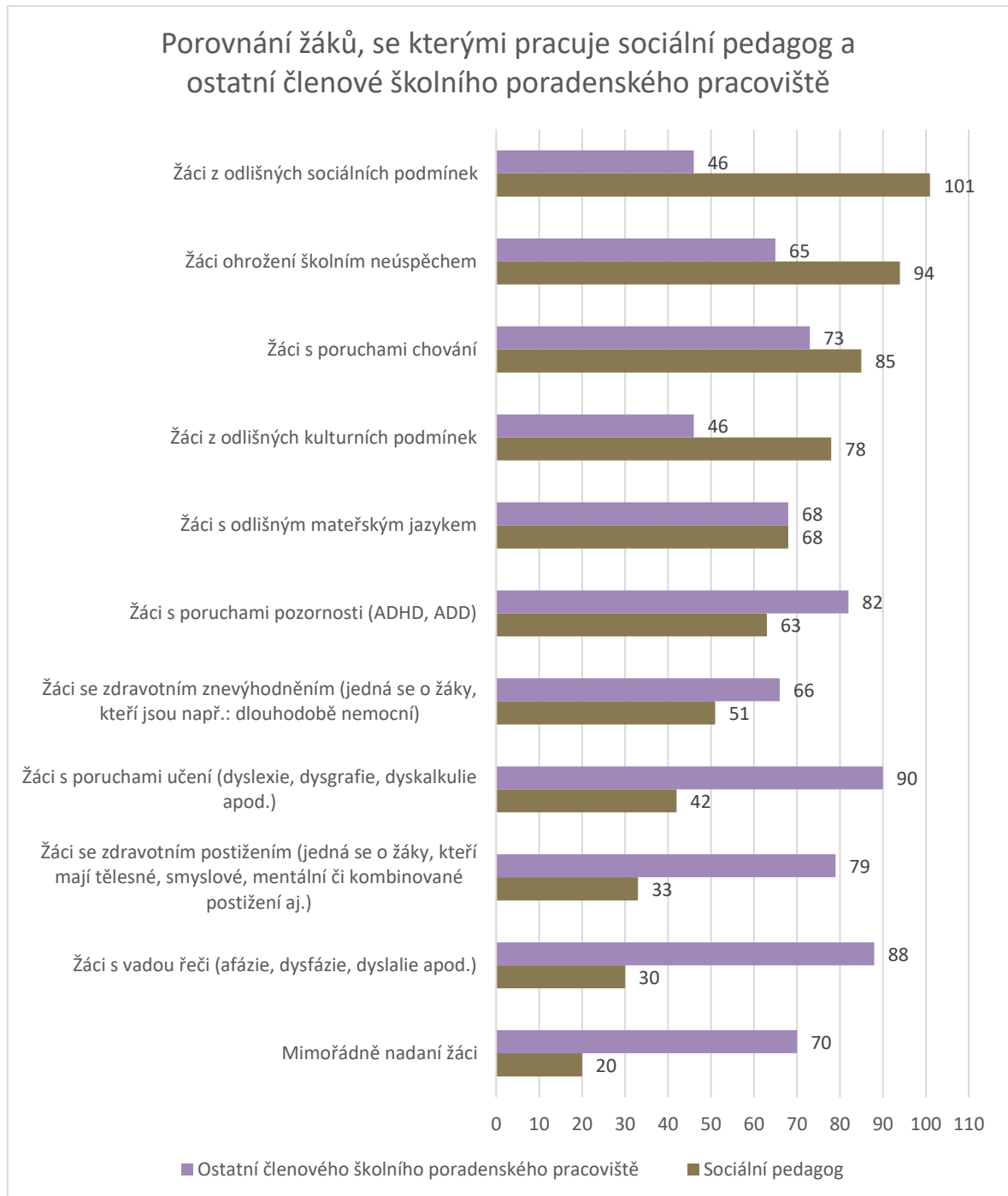
Ještě menší rozdíly jsou u krizové intervence (6 odpovědí), je častější u sociálního pedagoga - 67 odpovědí ku 61 odpovědím ostatních členů školního poradenského pracoviště, dále u žáků s rizikovým chováním, rozdíl pouze 5 odpovědí. 87 odpovědí sociální pedagog, 82 ostatní členové školního poradenského pracoviště. U žáků s výchovnými obtížemi je rozdíl 4 odpovědi. V této oblasti převažuje práce ostatních členů školního poradenského pracoviště 88 odpovědí ku 84 odpovědím sociálních pedagogů.

Práce se školním klimatem je pouze o 3 odpovědi více v kompetenci sociálního pedagoga (73 odpovědi oproti 70 odpovědím).

Nejmenší rozdíl je o 2 odpovědi a je shodně ve dvou kategoriích, a to v oblasti prevence (72 odpovědi pro ostatní členy školního poradenského pracoviště ku 70 odpovědím pro sociálního pedagoga) a v oblasti volnočasových aktivit (34 odpovědi pro sociálního pedagoga ku 32 odpovědím pro ostatní členy školního poradenského pracoviště).

2. S jakými žáky v porovnání s ostatními členy školního poradenského týmu sociální pedagog pracuje?

Graf 14: Porovnání žáků, se kterými pracuje sociální pedagog a ostatní členové školního poradenského pracoviště

Zdroj: vlastní

Největší rozdíl v počtu odpovědí se vyskytuje u kategorie žáků s vadou řeči (afázie, dysfázie, dyslalie apod.), rozdíl je zde 58 odpovědí. S těmito žáky pracují ostatní členové školního poradenského pracoviště častěji (88 odpovědí) než sociální pedagog (30 odpovědí). Následují je žáci z odlišných sociálních podmínek (rozdíl 55 odpovědí). S těmito žáky pracuje sociální pedagog nejčastěji, celkem 101 odpovědí oproti ostatním členům školního poradenského pracoviště, pouze 46 odpovědí.

Rozdíl 50 odpovědí je u mimořádně nadaných žáků. Celkem 70 odpovědí u členů školního poradenského pracoviště ku 20 odpovědím u sociálních pedagogů. Dále žáci s poruchami učení (dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie apod.), kteří získali 90 odpovědí u členů školního poradenského pracoviště a 42 u sociálních pedagogů, rozdíl je tedy 48 odpovědí. Poslední kategorií žáků s velmi výrazným rozdílem, je kategorie žáků se zdravotním postižením (jedná se o žáky, kteří mají tělesné, smyslové, mentální či kombinované postižení aj.) a častěji s nimi pracují ostatní členové školního poradenského pracoviště (79 odpovědí) než sociální pedagog (33 odpovědí), celkový rozdíl činí 46 odpovědí.

Výraznější rozdíly jsou patrné u žáků z odlišných kulturních podmínek, kterým se věnuje celkem 78 sociálních pedagogů, podle respondentů se této oblasti věnují ostatní členové školního poradenského pracoviště ve 46 případech, rozdíl je tak 32 odpovědí. Dále nalezneme výraznější rozdíl (29 odpovědí) u žáků ohrožených školním neúspěchem, celkem 94 odpovědí u sociálních pedagogů a 65 odpovědí u ostatních členů školního poradenského pracoviště.

Nejmenší rozdíly se objevují u práci se žáky s poruchami pozornosti (ADHD, ADD), 63 odpovědí pro sociálního pedagoga ku 82 odpovědím pro ostatní členy školního poradenského pracoviště, rozdíl 19 odpovědí. Poté u se žáků se zdravotním znevýhodněním, jedná se o žáky, kteří jsou například dlouhodobě nemocní (rozdíl 15 odpovědí), 66 odpovědí pro ostatního členy školního poradenského pracoviště a 51 odpovědí pro sociálního pedagoga. Žákům s poruchami chování se věnují členové školního poradenského pracoviště méně často (73 odpovědí) než sociální pedagog (85 odpovědí), rozdíl tak činí 12 odpovědí.

Žádný rozdíl nenajdeme v kategorii žáků s odlišným mateřským jazykem, kterým se věnují obě skupiny stejně, v 68 případech.

3. Jakým způsobem je vnímána prestiž pozice sociálního pedagoga?

Z výsledků vyplývá, že prestiž pozice sociálního pedagoga je průměrná (53 respondentů) až nízká (41 respondentů). Pouze 10 respondentů vnímá prestiž pozice sociálního pedagoga jako vysokou.

86 respondentů se domnívá, že zařazení sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky by prestiž této pozice zvýšilo, 12 respondentů neví a pouze 6 respondentů si myslí, že by zařazení sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky jeho prestiž nezvýšilo.

4. Jaká je forma práce sociálního pedagoga?

Sociální pedagogové pracují nejčastěji v kombinaci ambulantní i terénní formy práce, celkem 56 respondentů. 46 respondentů pracuje ambulantní formou práce – pouze ve škole a 2 respondenti mají terénní formu práce – návštěvy v rodinách, doprovody do jiných služeb apod.

4.7 Diskuse

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jaká je pozice sociálního pedagoga v týmu školního poradenského pracoviště.

Více než polovina sociálních pedagogů (51 respondentů) zapojených do výzkumu, pracuje na pozici sociálního pedagoga méně než 2 roky. 37 respondentů má praxi na této pozici v rozmezí 2-5 let, tito respondenti tvoří 88,5 % - většinu. Pouze 12 pedagogů má praxi delší než 5 let. Z těchto údajů lze usuzovat, že pozice sociálního pedagoga je v týmu školního poradenského pracoviště poměrně nová, to znamená že byla do týmu školního poradenského pracoviště zavedena teprve nedávno. Délka praxe může souviset i s financováním této pozice, jak popisuje Šmída a kol.: „*Je náročné udržet kontinuální financování pozice sociálního pedagoga a zajistit tak pokračování existence pozice. To způsobuje častou fluktuaci a zánik těchto pozic.*“¹⁸⁴ Šmída zde popisuje délku praxe v návaznosti na svou diplomovou práci *Uplatnění sociálního pedagoga v základní škole z pohledu ředitelů škol* (2023) a dochází k obdobným závěrům – délka praxe nad 5 let je zde pouze u 9,8 % respondentů. 41,2 % má praxi dokonce kratší než 6 měsíců.¹⁸⁵

Sociální pedagog se nejčastěji věnuje v rámci týmu školního poradenského pracoviště oblasti komunikace a práce s rodinou, komunikaci s jinými subjekty např.: OSPOD, policie, neziskové organizace a komunikaci s pedagogy. Dále také sociálnímu poradenství, mediaci a řešení sporů, práci se žáky ohroženými školním neúspěchem. Můžeme se domnívat, že v těchto oblastech může být pozice sociálního pedagoga velmi užitečná, protože ostatní členové školního poradenského pracoviště se na tyto oblasti tolik nespécializují a jeho role je zde potřebná.

Společně s ostatními kolegy z týmu školního poradenského pracoviště se věnuje sociální pedagog práci se žáky s rizikovým chováním, s výchovnými obtížemi, třídním a školním klimatem, krizové intervenci, prevenci a volnočasovým aktivitám. V návaznosti na teoretickou část práce se jedná o spolupráci s výchovným poradcem (oblast výchovných obtíží), s metodikem prevence (rizikové chování, prevence) a školním psychologem (třídní

¹⁸⁴ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6. s. 83.

¹⁸⁵ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

a školní klima, krizová intervence, prevence). Domníváme se, že tato spolupráce může být užitečná a efektivní, protože každý z jednotlivých aktérů se může na situaci zaměřit ze své pozice a přispět úhlem pohledu vyplývajícím z jeho odbornosti. Sociální pedagog se při své práci zaměřuje na jiné aspekty než např.: speciální pedagog. Spolupráce v týmu může přinášet inovativní přístupy a komplexní řešení.

Oblasti, kterým se věnují spíše ostatní členové školní poradenského pracoviště a sociální pedagog v mnohem menší míře jsou: pomoc s výběrem střední školy – je součástí práce výchovného poradce, dále je zde suplování, vedení třídnických hodin a doučování. Tyto skutečnosti mohou souviset s tím, že např.: výchovný poradce a metodik prevence ve škole i učí, případně zastávají roli třídního učitele, na rozdíl od sociálního pedagoga, který by toto dělat neměl.

Činnosti, které má sociální pedagog vykonávat a jsou popsány v teoretické části této práce se prokázaly v praxi.

K podobným výsledkům ohledně činností sociálního pedagoga dospěl výzkumný tým Asociace sociálních pedagogů (Balaban Vlado, Blábolilová Nicola, Čech Tomáš, Daněk Jiří, Hormanlová Tereza, Kohoutová Dominika, Slívová Eliška, Šmída Jan) ve výzkumu *Sociální pedagogové ve českých školách* (2023). Na předních příčkách jsou činnosti jako práce s žáky se sociálním znevýhodněním, komunikace s rodinou a poskytování sociálního poradenství. Na spodních příčkách se objevuje vedení třídnických hodin, sestavování individuálního výchovného programu žáků, poskytování kariérového poradenství, sestavování individuálního vzdělávacího plánu žáků.¹⁸⁶

Pokládáme za důležité zde zmínit, že činnosti sociálních pedagogů se přizpůsobují potřebám dané školy, což znamená, že náplň práce se na jednotlivých školách liší např.: práce sociálního pedagoga ve škole, kde je velké zastoupení romských žáků je jiná než ve škole, kde je velké množství žáků s odlišným mateřským jazykem.

Pozici sociálního pedagoga zde zkoumáme i z hlediska typů žáků, se kterými sociální pedagog v praxi pracuje. Nejvíce se sociální pedagog věnuje žákům z odlišných sociálních

¹⁸⁶ ASOCP. *Sociální pedagogové v českých školách*. In: *Sociální pedagogika*. 2023b, roč. 11, č. 2. ISSN 1805-8825. Dostupné z: https://soced.cz/wp-content/uploads/2023/11/SocEd_November_2023.pdf.

podmínek, žákům ohroženým školním neúspěchem a žákům z odlišných kulturních podmínek. Domníváme se, že zde je pozice sociálního pedagoga také velmi užitečná, protože právě sociální pedagog má kompetence a vzdělání pro práci s těmito žáky a dokáže jim efektivně pomoci.

Žákům s odlišným mateřským jazykem se věnuje sociální pedagog ve stejné míře jako ostatní členové školního poradenského pracoviště.

Žákům se zdravotním znevýhodněním se věnují spíše ostatní členové školního poradenského pracoviště, obdobně také žákům s poruchami chování a poruchami pozornosti (ADHD, ADD) – práce s těmito žáky bývá v kompetenci speciálního pedagoga, výchovného poradce a školního psychologa.

Kategorii žáků se zdravotním postižením (jedná se o žáky, kteří mají tělesné, smyslové, mentální či kombinované postižení aj.), žáků s vadou řeči (afázie, dysfázie, dyslalie apod.), žáků s poruchami učení (dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie apod.) a mimořádně nadaným žákům se sociální pedagog věnuje velmi málo. Práce s těmito žáky bývá také v kompetenci speciálního pedagoga, výchovného poradce a školního psychologa.

Ve výzkumu se zabýváme také prestiží pozice sociálního pedagoga. Z výsledků vyplývá, že prestiž pozice sociálního pedagoga je průměrná až nízká. Sociální pedagogové vnímají svojí pozici oproti ostatním pozicím v týmu školního poradenského pracoviště jako rovnocennou až podřadnou. Většina respondentů si myslí, že zařazení pozice sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky by prestiž této pozice zvýšilo. Výsledky tak potvrzují Krause (2001), že prestiž a atraktivita této pozice není vysoká.¹⁸⁷ Prestiž pozice sociálního pedagoga se tak za více než 20 let od vydání této knihy zvýšit nepodařilo.

Praktické působení na pozici sociálního pedagoga odpovídá očekáváním sociálních pedagogů, která měli před nástupem na tuto pozici, téměř u dvou třetin respondentů. Necelá čtvrtina respondentů je z reálného působení spíše zklamaná a u 13 respondentů praxe předčila očekávání.

¹⁸⁷ KRAUS, Blahoslav a kol. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

Téměř 80 % respondentů uvedlo, že jsou ostatní zaměstnanci školy seznámeni s jejich pozicí, kterou ve škole zastávají, to znamená, že vědí, kdy se na ně mohou obrátit a co je náplní jejich práce.

Sociální pedagogové pracují nejčastěji v kombinaci ambulantní i terénní formy (kombinace práce ve škole s návštěvami v rodinách, doprovody do jiných služeb apod.) a o něco méně sociálních pedagogů pracuje ambulantní formou práce – pouze ve škole.

Oblast sociální pedagogiky je v současné době stále poměrně neprobádaná a můžeme vidět zvyšující se zájem o tuto oblast. Velkou měrou přispívají ke zvyšování informovanosti o oboru Asociace sociálních pedagogů a Asociace vzdělavatelů v sociální pedagogice. Vznikají kvalifikační práce zabývající se sociální pedagogikou či sociálním pedagogem. Zde můžeme zmínit např.: výše uvedenou diplomovou práci Jana Šmídy, *Uplatnění sociálního pedagoga v základní škole z pohledu ředitelů škol* (2023), který se zabývá postoji ředitelů základních škol k zavedení sociálního pedagoga a potřebami těchto škol, které by mohl sociální pedagog naplnit.¹⁸⁸ Dále diplomovou práci *Uplatnění sociálního pedagoga v mateřské škole* od Lenky Kořínkové (2023) zabývající se uplatněním a zkušenostmi s profesí sociálního pedagoga v mateřské škole.¹⁸⁹ Diplomová práce *Sociální pedagog a jeho pozice v týmu školního poradenského pracoviště* může být pokračováním ve snaze objasnit přínosy této pozice a také pochopit pozici sociálního pedagoga v týmu školního poradenského pracoviště na základní škole.

Limity výzkumu lze spatřit ve zvolené metodě. Práce je realizována kvantitativním výzkumem a technikou dotazníku. V dotazníku byly z velké většiny obsaženy uzavřené otázky. „Uzavřená otázka respondenta vede k odpovědi formou výběru z nabízených

¹⁸⁸ ŠMÍDA, Jan. *Uplatnění sociálního pedagoga v základní škole z pohledu ředitelů škol*. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, 2023. Dostupné z: https://theses.cz/id/ra9spm/Jan_Smida_Uplatneni_socialniho_pedagoga_v_zakladni_skole_.pdf?zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dvychovatel%20soci%C3%A1ln%C3%AD%20slu%C5%BEby%26start%3D70.

¹⁸⁹ KOŘÍNKOVÁ, Lenka. *Uplatnění sociálního pedagoga v mateřské škole*. Diplomová práce. Masarykova Univerzita, 2023. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/km1mf/DP-Uplatneni_socialniho_pedagoga_v_materske_skole.pdf.

*variant. To umožňuje jejich poměrně dobré zpracování, avšak nesou v sobě také určitý prvek zkreslení, protože dotázaný mnohdy volí některou z variant jako kompromis.*¹⁹⁰

Pokud by byly zvoleny otevřené otázky, výsledky by mohly být přesnější, ale vyhodnocení by bylo vzhledem k počtu respondentů velmi náročné. Počet sociálních pedagogů působících v současné době na základních školách není známý, jsou známa pouze data z prosince 2023. Dle evidence ASOCP působilo v prosinci loňského roku na základních školách v České republice cca 160 sociálních pedagogů. Číslo se vzhledem k nejistému financování každý rok výrazně mění.¹⁹¹

Diplomová práce by mohla sloužit všem, kteří se chtějí dozvědět více informací ohledně sociálního pedagoga a jeho pozice v týmu školního poradenského pracoviště. Mohla by být inspirací pro sociální pedagogy, případně také pro absolventy, kteří zvažují uplatnění na této pozici a nevědí, čemu by se na pozici věnovali v praxi.

Práce by mohla být rozšířena o pohled ostatních členů školního poradenského pracoviště na tuto pozici, případně by mohl být realizován další výzkum kvalitativní formou, kde by byly pomocí hloubkových rozhovorů detailněji probrány jednotlivé aspekty. Přínosné by mohlo být i porovnání pozice sociálního pedagoga u nás s jinými státy v zahraničí, kde má pozice sociálního pedagoga delší historii.

¹⁹⁰ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ed. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6. s. 102.

¹⁹¹ ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.

Závěr

Diplomová práce *Sociální pedagog a jeho pozice v týmu školního poradenského pracoviště* byla zaměřena na sociálního pedagoga a jeho pozici v týmu školního poradenského pracoviště. Výzkum byl koncipovaný z úhlu pohledu sociálního pedagoga.

Z výsledků vyplývá, že pozice sociálního pedagoga je na základních školách poměrně nová. Působnost sociálního pedagoga v základních školách bývá ve většině případů kratší než 5 let, nejčastěji pracují sociální pedagogové na této pozici méně než 2 roky. Sociální pedagog se nejčastěji věnuje v rámci týmu školního poradenského pracoviště oblasti komunikace a práce s rodinou, komunikaci s jinými subjekty např.: OSPOD, policie, neziskové organizace a komunikaci s pedagogy. Dále také sociálnímu poradenství, mediaci a řešení sporů, práci se žáky ohroženými školním neúspěchem, žákům z odlišných sociálních podmínek a žákům z odlišných kulturních podmínek. Prestiž pozice sociálního pedagoga je průměrná až nízká. Sociální pedagogové vnímají svojí pozici oproti ostatním pozicím v týmu školního poradenského pracoviště jako rovnocennou až podřadnou. Většina respondentů si myslí, že zařazení pozice sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky by prestiž této pozice zvýšilo. Forma práce sociálního pedagoga je nejčastěji kombinací ambulantní a terénní formy práce.

Z výsledků dále vyplývá, že nejvýraznější profesní role sociálního pedagoga je (v návaznosti na Lorenzovou) role prostředníka a propojovatele – sociální pedagogové často propojují jednotlivé prvky sociálního systému, komunikují s institucemi, rodinou, účastní se případových konferencí a mohou být také mediátory různých situací např.: konfliktu žáka s učitelem.¹⁹² Dle Anderbergera bývá inkluze marginalizovaných žáků, kteří jsou sociálně či jinak znevýhodnění do vzdělávacího procesu, považována za hlavní cíl práce sociálních pedagogů v rámci týmu školního poradenského pracoviště.¹⁹³ Tento cíl se potvrdil v praxi, protože právě s těmito žáky pracuje sociální pedagog v rámci školního poradenského pracoviště nejčastěji.

¹⁹²LORENZOVÁ, Jitka. *Sociální pedagogika: věda, praxe a profese v souvislostech*. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2023. ISBN 978-80-7592-167-3.

¹⁹³ANDERBERG, M. *In search of a social pedagogical profession in schools. Missions and roles under reconsideration. International Journal of Social Pedagogy*. 2020. Dostupné z: <https://doi.org/10.14324/111.444.ijsp.2020.v9.x.001>.

V diplomové práci se podařilo zjistit hlavní i dílčí cíle práce, zodpovědět výzkumné otázky a naplnit tak cíl práce.

Diplomová práce *Sociální pedagog a jeho pozice v týmu školního poradenského pracoviště* je přínosná a inovativní z hlediska rozsahu výzkumu – zaměření na co největší množství sociálních pedagogů v České republice.

Seznam literatury

1. BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2005. ISBN 978-80-892-3600-8.
2. BENDL, Stanislav. *Nárys sociální pedagogiky*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-668-0.
3. BENDL, Stanislav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-881-3.
4. BELZ, Horst a SIEGRIST, Marco. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-930-9.
5. BĚLÍK, Václav; HOFERKOVÁ, Stanislava a KRAUS, Blahoslav. *Slovník sociální patologie. Pedagogika*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0599-1.
6. CIKLOVÁ, Kateřina. *Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu: rádce školního metodika prevence*. 2. vyd. Ostrava: Econopress, 2016. ISBN 978-80-905065-9-6.
7. ČECH, Tomáš. *Škola a zdraví pro 21. století, 2011: mobbing jako negativní fenomén v prostředí základních škol*. Brno: Masarykova univerzita ve spolupráci s MSD, 2011. ISBN 978-80-210-5448-6.
8. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
9. GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: pro pedagogické obory. Pedagogika*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3379-1.
10. HATÁR, Ctibor. *Sociálna pedagogika, sociálna andragogika a sociálna práca: teoretické, profesijné a vzťahové reflexie*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. *Česká a slovenská andragogika*. Praha: Česká andragogická společnost, 2009. ISBN 978-80-87306-01-7.
11. HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy. Pedagogika*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.
12. HENDL, Jan. *Základy matematiky, logiky a statistiky pro sociologii a ostatní společenské vědy v příkladech*. 2., rozš. vyd. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4869-9.

13. HOPF, Arnulf. *Sociální pedagogika pro učitele: pomoc pro každý všední den ve škole*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2001. ISBN 80-7290-053-6.
14. HURYCHOVÁ, Eva a PTÁČKOVÁ, Blanka. *Sociální práce ve školství. Pedagogika*. Praha: Grada, 2022. ISBN 978-80-271-3313-0.
15. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualiz. vyd. Pedagogika. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.
16. KLAPILOVÁ, Světlá. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1996. ISBN 80-7067-669-8.
17. KNOTOVÁ, Dana a kol. *Školní poradenství. Pedagogika*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4502-2.
18. KOLÁŘ, Zdeněk a kol. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.
19. KRAUS, Blahoslav a kol. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
20. KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.
21. LACA, Slavomír. *Sociálna pedagogika verzus sociálna práca*. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií, 2016. ISBN 978-80-906237-0-5.
22. LACA, Slavomír. *Sociálna pedagogika*. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií, 2019. ISBN 978-80-906237-3-6.
23. LORENZOVÁ, Jitka. *Sociální pedagogika: věda, praxe a profese v souvislostech*. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2023. ISBN 978-80-7592-167-3.
24. MICHALÍK, Jan; BASLEROVÁ, Pavlína a FELCMANOVÁ, Lenka. *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění: obecná část*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4654-7.
25. MIOVSKÝ, Michal a kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Sdružení SCAN, 2010. ISBN 978-80-87258-47-7.
26. MIOVSKÝ, Michal a kol. *Prevence rizikového chování ve školství*. Vyd. 2., přeprac. a dopl. *Monografie*. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-391-4.

27. OPEKAROVÁ, Olga. *Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby*. Vyd. 2., upr. a dopl. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-96-9.
28. PALÁN, Zdeněk. *Lidské zdroje: výkladový slovník: výchova, vzdělávání, péče, řízení*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0950-7.
29. POSPÍŠIL, Jiří. *Hodnoty a volný čas: nové výzvy pro sociální pedagogiku a pedagogiku volného času*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2023. ISBN 978-80-244-6236-3.
30. POTMĚŠILOVÁ, Petra. *Speciální pedagogika nejen pro sociální pedagogy*. Praha: Parta, 2013. ISBN 978-80-7320-179-1.
31. PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.
32. PROCHÁZKA, Miroslav. *Metodik prevence a jeho role na základní škole*. Praha: Pasparta, 2019. ISBN 978-80-88290-28-5.
33. REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ed. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.
34. REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 2., nezměn. vyd. Voznice: Leda, 2012. ISBN 978-80-7335-296-7.
35. SOBKOVÁ, Petra; ÖBRINK HOBZOVÁ, Milena a POSPÍŠILOVÁ, Helena. *Sociální pedagogika a její metody*. Monografie. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4885-5.
36. ŠMÍDA, Jan a kol. *Sociální pedagog a jeho role v kontextu potřeb základních škol*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2024. ISBN 978-80-244-6459-6.
37. VÁGNEROVÁ, Marie. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha: Karolinum – nakladatelství Univerzity Karlovy, 2005. ISBN 80-246-1074-4.
38. VETEŠKA, Jaroslav a TURECKIOVÁ, Michaela. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1770-8.

Elektronické zdroje

39. AIEJI. *Competence profile*. 2022. Dostupné z: <http://aieji.net/media/1093/competence-profile-2022.pdf>.
40. ANDERBERG, M. *In search of a social pedagogical profession in schools. Missions and roles under reconsideration. International Journal of Social Pedagogy*. 2020. Dostupné z: <https://doi.org/10.14324/111.444.ijsp.2020.v9.x.001>.
41. ASOCP. *O asociaci*. Nedatováno. Dostupné z: <https://asocp.cz/o-asociaci/>.
42. ASOCP. *Kdo je sociální pedagog?* 2022. Dostupné z: <https://asocp.cz/asocp/kdo-je-socialni-pedagog/>.
43. ASOCP. *Platové ohodnocení Sociálního pedagoga ve škole. Jaký plat má Sociální pedagog?* 2023a. Dostupné z: <https://asocp.cz/asocp/platove-ohodnoceni-socialniho-pedagoga-ve-skole-jaky-plat-ma-socialni-pedagog/>.
44. ASOCP. *Sociální pedagogové v českých školách*. In: *Sociální pedagogika*. 2023b, roč. 11, č. 2. ISSN 1805-8825. Dostupné z: https://soced.cz/wp-content/uploads/2023/11/SocEd_November_2023.pdf.
45. ASOCP. *Schůzka na ministerstvu financí ve věci ukotvení pozice sociálního pedagoga ve školství*. 2024. Dostupné z: <https://asocp.cz/asocp/schuzka-na-ministerstvu-financi-ve-veci-ukotveni-pozice-socialniho-pedagoga-ve-skolstvi/>.
46. AVSP. *O asociaci*. Nedatováno. Dostupné z: <https://asocped.cz/#about>.
47. AVSP. *Náplň práce sociálního pedagoga v základní škole*. 2020. Dostupné z: <https://asocp.cz/napln-prace/napln-prace-dle-asociace-vzdelavatelu-v-socialni-pedagogice/>.
48. BĚLÍK, Václav. *Školské poradenské pracoviště jako nástroj profesionalizace prevence ve školním prostředí*. In: *Prohuman*. 2017. Dostupné z: <https://www.prohuman.sk/pedagogika/skolske-poradenske-pracoviste-jako-nastroj-profesionalizace-prevence-ve-skolnim-prostredi>.
49. ČERVENĚÁKOVÁ, Andrea a kol. *Metodika pro školní sociální pedagogy*. Ostrava, 2019. Dostupné z: https://talentova.cz/wp-content/uploads/2022/07/metodika_socped_komplet_final.pdf.
50. DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. 2024a *Česká sociální pedagogika*. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/ceska-socialni-pedagogika>.

51. DANĚK, Jiří a ŠMÍDA, Jan. *Školní sociální pedagog*. 2024b Dostupné z: <https://sancedetem.cz/skolni-socialni-pedagog>.
52. HRONCOVÁ, J. *Sociální pedagogika – vývojové tendencie a súčasný stav. Pedagogická orientace*, 2005, č. 2, s. 106-113. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1303>
53. KOŘÍNKOVÁ, Lenka. *Uplatnění sociálního pedagoga v mateřské škole*. Diplomová práce. Masarykova Univerzita, 2023. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/km1mf/DP-Uplatneni_socialniho_pedagoga_v_materske_skole.pdf.
54. KPS FF UK. *Studium pro výchovné poradce*. 2024. Dostupné z: <https://kps.ff.cuni.cz/cs/ucitelstvi/odborne-specializacni-a-kvalifikacni-kurzy/studium-pro-vychovne-poradce/>.
55. KRAUS, Blahoslav. *K vývoji české sociální pedagogiky. Pedagogika*. 2007, s. 132-144. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1364%20title=>.
56. MAJČÍKOVÁ, Klára. *PODCAST 44: Aktivita Asociace sociálních pedagogů v České republice*. Národní pedagogický institut. 2023. Dostupné z: <https://zapojmevsechny.cz/clanek/podcast-44-aktivita-asociace-socialnich-pedagogu-v-ceske-republice>.
57. NPI. *Školní poradenské pracoviště*. 2018. Dostupné z: <http://www.inkluzevpraxi.cz/kategorie-reditel/1149-povinnosti-skolniho-poradenskeho-pracoviste>.
58. NÚV. *Výchovný poradce*. Nedatováno. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/projekty/rspp/vychovny-poradce.html>.
59. PETRENKO, Roman a HLADÍK, Jakub. *Sociální pedagog může být užitečnou součástí školního poradenského pracoviště. Řízení školy*. 2021. Dostupné z: <https://www.rizeniskoly.cz/aktuality/socialni-pedagog-muze-byt-uzitecnou-soucasti-skolniho-poradenskeho-pracoviste.a-7751.html>.
60. SAÉZ CARRERAS, Juan. *El enfoque por competencias en la formación de los educadores sociales: una mirada a su caja de herramientas*. In: *Pedagogía social. Revista Interuniversitaria*, 2009. (16), 9-20 Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/294114303_El_enfoque_por_competiciones_en_la_formacion_de_los_educadores_sociales_una_mirada_a_su_caja_de_herramientas.

61. SOCED.CZ. *Sociální pedagogika*. Nedatováno. Dostupné z: <https://soced.cz/cs/o-nas/>.
62. SOJÁK, Petr a ČECH, Tomáš. *Cesta do školy aneb Výzkum potřebnosti a uplatnitelnosti sociálního pedagoga ve škole*. In: NĚMEC, Jiří. *Výzkum zaměřený na... Základní směry výzkumu katedry sociální pedagogiky PdF MU*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 128-141. ISBN 978-80-210-5391-5. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/353017357_Cesta_do_skoly_aneb_Vyzkum_potrebnosti_a_uplatnitelnosti_socialniho_pedagoga_ve_skole.
63. ŠMÍDA, Jan. *Uplatnění sociálního pedagoga v základní škole z pohledu ředitelů škol*. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, 2023. Dostupné z: https://theses.cz/id/ra9spm/Jan_Smida_Uplatneni_socialniho_pedagoga_v_zakladni_skole_.pdf?zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dvychovatel%20soci%C3%A1ln%C3%AD%20slu%C5%BEby%26start%3D70.
64. ŠMÍDA, Jan a BLÁBOLILOVÁ, Nicola. *Rovina práce sociálního pedagoga s rodinou žáka*. In: M. Knytl & A. Marešová (Eds.). *SOCIALIA*. 2023. *Sociálně pedagogická analýza současné rodiny* (s. 224–232). Gaudeamus. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/377265743_Rovina_prace_socialniho_pedagoga_s_rodinou_zaka.

Zákony a legislativní dokumenty

65. *Narižení vlády č. 75/2005 Sb. o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků*
66. *Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*
67. *Vyhláška č. 197/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky*
68. *Vyhláška č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků*
69. *Zákon č. 262/2006 Sb. (zákoník práce)*
70. *Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*
71. *Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů*

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Obrázek 1: Schéma vztahu sociální pedagogiky k jiným disciplínám	12
Obrázek 2: Model kompetencí sociálního pedagoga	28
Tabulka 1: Pohlaví a věkové rozložení respondentů	52
Tabulka 2: Kraje	53
Tabulka 3: Obory vzdělání	55
Graf 1: Vzdělání.....	54
Graf 2: Délka praxe.....	56
Graf 3: Oblasti praxe sociálního pedagoga.....	57
Graf 4: Oblasti praxe ostatních členů školního poradenského pracoviště	59
Graf 5: Žáci, se kterými pracují sociální pedagogové	61
Graf 6: Žáci, se kterými pracují ostatní členové školního poradenského pracoviště	63
Graf 7: Prestiž	65
Graf 8: Zvýší zařazení sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky prestiž této profese?.....	66
Graf 9: Vnímání pozice sociálního pedagoga v týmu školního poradenského pracoviště ..	67
Graf 10: Forma práce	68
Graf 11: Očekávání od praxe	69
Graf 12: Informovanost zaměstnanců školy o náplně práce sociálního pedagoga	70
Graf 13: Porovnání oblastí praxe sociálního pedagoga a ostatních členů školního poradenského pracoviště.....	71
Graf 14: Porovnání žáků, se kterými pracuje sociální pedagog a ostatní členové školního poradenského pracoviště.....	74

Příloha

A – Dotazník

Sociální pedagog a jeho pozice v týmu školního poradenského pracoviště

Vážené respondentky, vážení respondenti,

obracím se na Vás s žádostí o vyplnění mého dotazníku, který poslouží jako podklad pro diplomovou práci na téma „Sociální pedagog a jeho pozice v týmu školního poradenského pracoviště“. Dovoluji si Vás rovněž požádat o co nejpřesnější a pravdivé vyplnění dotazníku. Účast ve výzkumu je anonymní a dobrovolná. Odpovědí na můj dotazník souhlasíte se zpracováním odpovědí pro výše uvedený účel.

Předem děkuji za spolupráci.

V případě dotazů mě kontaktuje na e-mailu: 79744591@cuni.cz

Marie Křemenáková – studentka Sociální a charitativní práce HTF UK v Praze

1. Moje pozice v rámci školního poradenského pracoviště je:

V případě, že ve škole zastáváte více pozic, zvolte možnost jiné a pozice dopište.

- Sociální pedagog
- Speciální pedagog
- Výchovný poradce
- Školní psycholog
- Metodik prevence
- Jiné

2. Jak dlouhá je Vaše praxe na pozici sociálního pedagoga?

- 0-2 roky (začínající sociální pedagog)
- 2-5 let
- 5 a více let

3. Forma mé práce je:

- Ambulantní – pouze ve škole
- Terénní – návštěvy v rodinách, doprovody do zařízení sociálních služeb apod.
- Ambulantní i terénní

4. V rámci školního poradenského pracoviště se v praxi sociálního pedagoga věnuji těmto oblastem:

- Komunikace s rodinou
- Komunikace s jinými subjekty např.: OSPOD, policie, neziskové organizace
- Sociální poradenství
- Práce se žáky s rizikovým chováním
- Práce se žáky s výchovnými obtížemi
- Práce se žáky ohroženými školním neúspěchem
- Vedení třídnických hodin
- Práce s třídním a školním klimatem
- Komunikace s pedagogy a jejich podpora (poradenství)
- Krizová intervence
- Prevence
- Doučování žáků
- Suplování
- Mediace a pomoc při řešení sporů
- Volnočasové aktivity
- Pomoc s výběrem střední školy

5. Ostatní členové školního poradenského pracoviště se věnují těmto oblastem:

- Komunikace s rodinou
- Komunikace s jinými subjekty např.: OSPOD, Policie, neziskové organizace
- Sociální poradenství
- Práce se žáky s rizikovým chováním
- Práce se žáky s výchovnými obtížemi
- Práce se žáky ohroženými školním neúspěchem

- Vedení třídnických hodin
- Práce s třídním a školním klimatem
- Komunikace s pedagogy a jejich podpora (poradenství)
- Krizová intervence
- Prevence
- Doučování žáků
- Suplování
- Mediace a pomoc při řešení sporů
- Volnočasové aktivity
- Pomoc s výběrem střední školy

6. V rámci školního poradenského pracoviště pracuji s těmito žáky:

- Žáci se zdravotním postižením (jedná se o žáky, kteří mají tělesné, smyslové, mentální či kombinované postižení aj.)
- Žáci se zdravotním znevýhodněním (jedná se o žáky, kteří jsou např.: dlouhodobě nemocní)
- Žáci s vadou řeči (afázie, dysfázie, dyslalie apod.)
- Žáci s poruchami učení (dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie apod.)
- Žáci s poruchami chování
- Žáci s poruchami pozornosti (ADHD, ADD)
- Žáci s odlišným mateřským jazykem
- Žáci z odlišných kulturních podmínek
- Žáci z odlišných sociálních podmínek
- Mimořádně nadaní žáci
- Žáci ohrožení školním neúspěchem

7. Ostatní členové školního poradenského pracoviště pracuji s těmito žáky:

- Žáci se zdravotním postižením (jedná se o žáky, kteří mají tělesné, smyslové, mentální či kombinované postižení aj.)
- Žáci se zdravotním znevýhodněním (jedná se o žáky, kteří jsou např.: dlouhodobě nemocní)
- Žáci s vadou řeči (afázie, dysfázie, dyslalie apod.)

- Žáci s poruchami učení (dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie apod.)
- Žáci s poruchami chování
- Žáci s poruchami pozornosti (ADHD, ADD)
- Žáci s odlišným mateřským jazykem
- Žáci z odlišných kulturních podmínek
- Žáci z odlišných sociálních podmínek
- Mimořádně nadaní žáci
- Žáci ohrožení školním neúspěchem

8. Do jaké míry odpovídá praktické působení na pozici sociálního pedagoga očekáváním, která jste měl/a před nástupem na tuto pozici?

Praxe:

- Předčila mé očekávání
- Odpovídá mému očekávání
- Spíše neodpovídá mému očekávání
- Naprosto neodpovídá mému očekávání

9. Jak vnímáte prestiž pozice sociálního pedagoga?

- Vysoká
- Průměrná
- Nízká

10. Myslíte si, že by zařazení sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky zvýšilo jeho prestiž?

- Ano
- Ne
- Nevím

11. V rámci školního poradenského pracoviště vnímám svoji pozici oproti jiným zavedeným pozicím ve školním poradenském pracovišti jako:

- Nadřazenou
- Podřadnou
- Rovnocennou

12. Vědí zaměstnanci školy, kdy se na Vás mohou obrátit? Co je náplní vaší práce?

- Ano
- Ne
- Nevím

13. Jaké je Vaše pohlaví?

- Žena
- Muž
- Nechci uvádět

14. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- Středoškolské
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské bakalářské
- Vysokoškolské magisterské
- Vysokoškolské doktorské

15. Jaký je obor vašeho vzdělání?

- Sociální pedagogika
- Sociální práce
- Jiné

16. Do jaké věkové kategorie patříte?

- 19-25 let
- 26-35 let
- 36-45 let
- 46-60 let
- 61 a více let

17. Z jakého jste kraje?

- Hlavní město Praha
- Středočeský kraj
- Jihočeský kraj
- Plzeňský kraj
- Karlovarský kraj
- Ústecký kraj
- Liberecký kraj
- Královéhradecký kraj
- Pardubický kraj
- Kraj Vysočina
- Jihomoravský kraj
- Zlínský kraj
- Olomoucký kraj
- Moravskoslezský kraj

Vaše odpovědi byly zaznamenány, moc Vám děkuji!

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá pozicí sociálního pedagoga a jejím cílem je zjistit, jaká je pozice sociálního pedagoga v týmu školního poradenského pracoviště. Diplomová práce se skládá z teoretické a praktické části.

V teoretické části jsou celkem tři hlavní kapitoly. V první kapitole je popsána definice sociální pedagogiky, předmět, obsah a úkoly sociální pedagogiky a dále její transdisciplinárnost. Součástí první kapitoly je také popis metod sociální pedagogiky a stručný popis historie sociální pedagogiky na našem území.

Druhá kapitola se zabývá profesí sociálního pedagoga z hlediska jeho profesních úkolů, jeho role, požadovaného vzdělání. Jsou zde popsány potřebné kompetence a dovednosti pro výkon této profese. Dále je zde popsána náplň práce a jsou zde uvedeny konkrétní činnosti, které sociální pedagog vykonává. Je zde také popsána aktuální situace ohledně právní úpravy a financování této pozice.

V poslední kapitole teoretické části je popsáno školní poradenské pracoviště. Nalezneme zde i popis jeho členů a činností, které vykonávají. Je zde popsána pozice výchovného poradce, metodika prevence, speciálního pedagoga a školního psychologa.

Praktická část diplomové práce je realizována kvantitativním výzkumem. Sběr dat byl proveden technikou dotazníku a výzkumným vzorkem jsou sociální pedagogové působící na základní škole po celé České republice. Do výzkumu se zapojilo celkem 104 sociálních pedagogů.

Výsledky byly zpracovány popisnou statistikou do grafů či tabulek a kriticky popsány.

Z výsledků vyplývá, že je pozice sociálního pedagoga na základních školách poměrně nová. Sociální pedagog se nejčastěji věnuje v rámci týmu školního poradenského pracoviště oblasti komunikace a práce s rodinou, komunikaci s jinými subjekty a komunikaci s pedagogy. Dále také sociálnímu poradenství, mediaci a řešení sporů, práci se žáky ohroženými školním neúspěchem, žákům z odlišných sociálních podmínek a žákům z odlišných kulturních podmínek. Prestiž pozice sociálního pedagoga je průměrná až nízká. Sociální pedagogové vnímají svojí pozici oproti ostatním pozicím v týmu školního poradenského pracoviště jako rovnocennou až podřadnou.

Většina respondentů si myslí, že zařazení pozice sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky by prestiž této pozice zvýšilo. Forma práce sociálního pedagoga je nejčastěji kombinací ambulantní a terénní formy práce.

Abstract

The diploma thesis deals with the social pedagogue and his/her position in the school counselling team. The aim is to find out what is the position of the social pedagogue in the school counselling team in a primary school. The thesis consists of a theoretical and a practical part.

There are three main chapters in the theoretical part. The first chapter describes the definition of social pedagogy, the subject, content and tasks of social pedagogy and also its transdisciplinary nature. The first chapter also includes a description of the methods of social pedagogy and a brief description of the history of social pedagogy in Czech Republic.

The second chapter deals with the profession of social pedagogue in terms of its professional tasks, its role, the required education. The necessary competences and skills for the profession are described. Furthermore, the job description is described and the specific activities that a social pedagogue performs are listed. It also describes the current situation regarding the legal regulation and funding of the position.

The last chapter of the theoretical part describes the school counselling service. A description of its members and the activities they carry out can also be found here. The positions of educational counsellor, prevention methodologist, special educator and school psychologist are described.

The practical part of the thesis is realized by quantitative research. The data collection was carried out using a questionnaire technique and the research sample consists of social pedagogues working in primary schools across the Czech Republic. A total of 104 social educators were involved in the research.

The results were processed by descriptive statistics into graphs or tables and described.

The results show that the position of social educator in primary schools is relatively new. Within the school counseling team, the social educator is most often involved in the areas

of communication and work with the family, communication with other subjects, and communication with teachers. It also includes social counselling, mediation and dispute resolution, working with pupils at risk of school failure, pupils from different social backgrounds and pupils from different cultural backgrounds. The prestige of the position of social pedagogue is average to low. Social educators perceive their position as equal to inferior to other positions in the school counseling team.

The majority of respondents believe that the inclusion of the social educator position among the teaching staff would increase the prestige of the position. The form of social pedagogue's work is most often a combination of school work and street work.